

Vroeger is van ons

Gesprekken over beeldcollecties bij historische verenigingen

Yola de Lusenet

In opdracht van

NOVEMBER 2009

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Algemeen beeld	5
3. Verslagen van de gesprekken	10
3.1 Museum Arnhem	10
3.2 Oudheidkundige Vereniging en Museum Bleiswijk	12
3.3 Film- en Fotobank Noord-Brabant	15
3.4 Drents Fotoarchief	18
3.5 Oud Harlingen	21
3.6 Historische Kring Hoogeveen	24
3.7 Historische Kring Gemeente Loenen	26
3.8 Stichting Ald Makkum	29
3.9 Heemkunde Markelo - De Hofmarken	32
3.10 Oud Monnickendam	35
3.11 Beeldbank Noord-Holland	38
3.12 Heemkundekring Land van Ravenstein	41
3.13 Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk	44
3.14 Historische Vereniging Tweestromenland, Wijchen	47
3.15 Oud Winschoten	50
3.16 Historische Vereniging Wormerveer	53
4. Colofon	56

1. INLEIDING

Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), de Taskforce Archieven, Erfgoed Nederland en het Geheugen van Nederland (KB) hebben in 2008 besloten om aan de hand van onderstaande drie vragen **gesprekken** aan te gaan met zestien historische verenigingen en kleine erfgoedbeherende instellingen. Wat zijn hun ideeën en wensen op het gebied van beschikbaarstellen van beeldmateriaal op het web, en hoe ziet hun perspectief eruit? Yola de Lusenet heeft deze gesprekken op verzoek van de opdrachtgevers gevoerd.

Drie vragen

- *Wat voor soort beeldmateriaal is er te vinden bij kleine erfgoedbeherende instellingen en historische verenigingen, en hoe wordt dat beheerd en gebruikt?*
- *Welke obstakels ervaren deze organisaties bij het beschikbaar stellen van hun beeldmateriaal op het web?*
- *Welke mogelijkheden zien zij om de toegankelijkheid van het beeldmateriaal te vergroten?*

Achtergrond

Het cultureel erfgoed in Nederland bestaat uit enorme hoeveelheden documenten en voorwerpen. Dit cultureel erfgoed varieert van archieven, boeken en tijdschriften, beeldmateriaal, werken van beeldende kunst, tot audiovisueel bronnen. Het grootste deel van deze bronnen wordt beheerd door zogenaamde erfgoedbeherende instellingen, zoals archiefinstellingen, musea en bibliotheken met bijzondere collecties. Maar er zijn ook andere partijen die over interessante bronnen, of informatie over bronnen beschikken. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan de vele historische verenigingen die opgezet zijn door geïnteresseerde vrijwilligers.

Uit onderzoek blijkt dat veel mensen met name geïnteresseerd zijn in **beeldmateriaal**: foto's, kaarten, en tekeningen. Dit beeldmateriaal willen belangstellenden vooral langs digitale weg kunnen bekijken. Archiefinstellingen hebben op deze belangstelling ingespeeld door zelf of in samenwerking met andere instellingen beeldbanken op te zetten. Een beeldbank bestaat uit gedigitaliseerde of digitale afbeeldingen van beeldmateriaal inclusief de beschrijvingen hiervan. Deze projecten hebben leerervaringen opgeleverd, die weer nuttig kunnen zijn voor andere (veelal kleinere) instellingen of historische verenigingen die starten met het digitaliseren van beeldmateriaal en het opzetten van een beeldbank.

Om de geleerde lessen en praktijkervaringen breder te verspreiden, is in het kader van de Taskforce Archieven een 'Wegwijzer Opzetten van Beeldbanken' opgesteld [mei 2007, ISBN 978-90-78763-02-4 ;

<http://www.taskforce-archieven.nl/projects/wegwijzerbeeldbanken/doelproject>]

Deze wegwijzer sluit aan bij de praktijk van instellingen, die voor een heel scala aan keuzes staan. In 2007 is een symposium over dit onderwerp georganiseerd met de huidige medeopdrachtgevers. Tijdens deze bijeenkomst viel het op dat er vooral veel belangstelling was van kleinere instellingen en historische verenigingen voor het online zetten van beeldmateriaal.

Naar aanleiding van het symposium zijn in 2008 een aantal nationale, respectievelijk landelijk werkende instellingen (DEN, Taskforce Archieven, Erfgoed Nederland, Geheugen van Nederland) met elkaar om tafel gaan zitten, om te bespreken of zij (verder) iets zouden kunnen betekenen voor de kleinere instellingen en historische verenigingen.

Dit omdat kleinere instellingen en historische verenigingen over (informatie over) interessant beeldmateriaal beschikken, er interesse is om deze online te delen en het kennisniveau bij deze partijen anders is dan de grotere erfgoedbeherende instellingen. Mogelijk bestaan er daarom zekere drempels voor deze specifieke doelgroep voor het online zetten van beeldmateriaal. Met het onderzoek wordt beoogd om te bekijken of er drempels bestaan en hoe deze eventueel weggenomen kunnen worden. Ook de vraag welke partijen deze drempels het beste weg zouden kunnen nemen is voor de opdrachtgevers relevant: zijn dit mogelijk nationale, landelijk werkende instellingen of juist regionale, provinciale en lokale partijen?

Het positieve, maatschappelijke effect is dat meer interessant (beeld)materiaal als onderdeel van de digitale collectie Nederland, binnen ieders handbereik komt.

Zestien interessante gesprekspartners

Vanuit deze achtergrond is Yola de Lusenet eind 2008 gevraagd om de beelden, visies en meningen van een aantal historische verenigingen en kleinere instellingen op te vragen door het voeren van zestien gesprekken.

Daarbij is een keuze gemaakt in de gesprekspartners, op basis van een aantal hoofdzakelijk pragmatische gronden bekendheid met het onderwerp; deelname aan de studiedag en de aanwezigheid van een eigen website op het internet. Verder is een zekere geografische spreiding aangehouden, en zijn gesprekspartners geselecteerd die meer en minder stappen op het gebied van digitalisering leken te hebben gezet.

De selectie van zestien interessante gesprekspartners heeft een rijkgeschakeerd beeld van ideeën en meningen van historische verenigingen opgeleverd. De verslagen van de gesprekken die Yola de Lusenet heeft gevoerd, kunt u nalezen in hoofdstuk 3.

Algemeen beeld uit de gesprekken

Met deze verkenning is bewust de keuze gemaakt om het perspectief van partijen uit de doelgroep - kleinere instellingen en historische verenigingen – centraal te stellen, hierbij komt de rijkdom van de gesprekken het best tot zijn recht.

Daarnaast willen we, als opdrachtgevers, een aantal belangrijke hoofdlijnen uit de gesprekken naar voren halen, zodat de lezer een algemeen beeld van deze gesprekken krijgt. U kunt dit nalezen in hoofdstuk 2.

Wij willen de gesprekspartners en Yola de Lusenet hartelijk danken voor hun waardevolle medewerking aan deze verkenning.

Digitaal Erfgoed Nederland
Taskforce Archieven
Erfgoed Nederland
Geheugen van Nederland

2. Algemeen beeld

In dit hoofdstuk geven de opdrachtgevers aan, wat zij de vier belangrijkste conclusies vinden die op basis van deze verkenning getrokken kunnen worden. Vervolgens worden aan de hand van de onderzoeksvragen enkele hoofdlijnen en impressies uit de gesprekken geschetst.

Conclusies

1. Historische verenigingen beschikken over interessant materiaal, een hecht netwerk en maken daardoor onderdeel uit van het totale netwerk op het gebied van cultureel erfgoed. Vanuit publieksbelang zou het daarom belangrijk zijn om deze groep in de komende jaren te ondersteunen, en waar mogelijk te stimuleren om hun interessante materiaal met zoveel mogelijk mensen te delen.
2. Het algemene beleid op het gebied van digitalisering van cultureel erfgoed is er in beginsel op gericht om (informatie over) cultureel erfgoed, zoveel mogelijk zonder beperkingen, online te zetten. Hierdoor komt cultureel erfgoed immers zoveel meer binnen handbereik van het grote publiek. Dit algemene uitgangspunt is niet vanzelfsprekend voor alle zestien gesprekspartners, die afkomstig zijn uit het netwerk van streekmusea, historische verenigingen, stichtingen, oudheidskamers en historische kringen. Deze regionale netwerken en samenwerkingsverbanden zijn tenslotte vanuit verschillende motieven en overwegingen opgericht.
3. De gesprekspartners die wel beeldmateriaal online zetten, of daar belangstelling voor hebben, ervaren zelf geen specifieke belemmeringen om dit te doen. Als ze vragen hebben benaderen ze vaak een voor hen logische partij, zoals een regionale (archief)instelling, om een voor hen passende vorm van samenwerking te zoeken. Uit het onderzoek komt niet naar voren dat nationale, landelijk werkende partijen, zoals de opdrachtgevers voor deze verkenning, voor hen de logische partijen zijn om kennis van te verkrijgen of mee samen te werken.
4. De nationale en landelijk werkende instellingen kunnen wel een belangrijke, algemene rol spelen door het binnen de erfgoedsector verzamelen en verspreiden van kennis en ervaringen

Hoofdlijnen en impressies uit de gesprekken rond de drie onderzoeksvragen

Wat voor soort beeldmateriaal is er te vinden bij kleine instellingen en historische verenigingen, en hoe wordt dat beheerd en gebruikt?

Beschikken lokale cultureel erfgoedverbanden over beeldmateriaal?

Historische verenigingen, oudheidkamers, oudheidkundige verenigingen en kleine lokale musea (verder: lokale cultureel erfgoedverbanden genoemd) beschikken over (toegang tot) veel beeldmateriaal van hun omgeving. Dat materiaal is afkomstig van vele bronnen: particulieren, gemeentelijke instanties, archieven en professionele fotografen. Sommigen leggen collecties beeldmateriaal aan en anderen zijn alleen geïnteresseerd in de

(gedigitaliseerde) plaatjes die worden gebruikt in bijeenkomsten en/of op een (eigen) website.

Er zijn lokale cultureel erfgoedverbanden die een functie als documentatiecentrum of museum vervullen en (beeld)collecties uit hun geografisch gebied beheren. Een aantal verenigingen heeft geen functie als documentatiecentrum of museum en is dan ook niet geïnteresseerd in een eigen fotocollectie. Zij hebben wel foto's, maar dat zijn grotendeels digitale kopieën die ze gebruiken voor publicaties en presentaties (soort werkarchief). Dat wordt dan ook los-vast beheerd; leden hebben het thuis of het zijn foto's van leden, niet van de vereniging. Indien ze wel beschikken over originelen, geven zij ze dikwijls in beheer bij een professionele organisatie in de regio, zoals musea, archieven of regionaal historische centra.

Sommige historische verenigingen hebben omvangrijke fotocollecties en verwerven veel beeldmateriaal direct van hun achterban. Daar zal soms materiaal bij zitten dat van belang is voor archiefinstellingen (of het Geheugen van Nederland, of de Collectie Nederland). De verenigingen hebben dikwijls gedetailleerde kennis van (de geschiedenis van) hun regio, en uitgebreide documentatie. Zelf zijn zij niet zelden geïnteresseerd materiaal uit (streek)archieven toe te voegen aan hun collecties, andersom hebben zij kennis die voor archiefinstellingen interessant is.

De collecties variëren in grootte bij de onderzochte groep, van duizenden tot enkele tienduizenden beelden, deels niet origineel. Scannen en beschrijven wordt in de eerste plaats gedaan voor offline doorzoeken en gebruik van foto's voor lezingen, dia-avonden, tentoonstellingen en publicaties. Dat sluit aan bij prioriteiten voor het verzamelen van documentatie voor onderzoek en de activiteiten voor de eigen kring. De eigen website is belangrijk en fungeert vooral als etalage voor de vereniging, met beeldmateriaal ter illustratie of gekozen rond een thema.

Met andere verenigingen zoekt men niet vaak structurele of formele verbanden, er is wel overleg en ad-hoc samenwerking. De werkgroepen binnen de vereniging opereren soms ook nogal onafhankelijk.

Beschikbaar stellen van de collectie via een beeldbank voor 'de wereld' is lang niet altijd een wens. Soms ziet men wel het voordeel van de mogelijkheid naar beelden te zoeken, maar vaker is men huiverig om bestanden aan te bieden voor (her)gebruik. Controle over het eigen materiaal weegt zwaar, vrijgeven wordt gezien als ondermijning van het bestaansrecht. Terwijl er dikwijls meerwaarde wordt gecreëerd door foto's in context te presenteren, in een tentoonstelling, boek of lezingenavond.

Lokale cultureel erfgoedverbanden en Cultureel Erfgoedinstellingen

Er zijn genoeg redenen om historische verenigingen te beschouwen als onderdeel van het grotere netwerk van erfgoedinstellingen en -organisaties. Maar de samenwerking is niet vanzelfsprekend. Het beeld dat oprijst uit de interviews, over samenwerking tussen lokale cultureel erfgoedverbanden en cultureel erfgoedinstellingen, is divers.

In Arnemuiden werkt het lokale museum samen met het landelijke Musip en de regionale portal GeschiedenisZeeland.nl, en de historische vereniging verwijst voor beeldcollecties door naar de provinciale portals (zoals Geschiedeniszeeland.nl) waarin de Zeeuwse Bibliotheek en het Zeeuws Archief samenwerken.

Het Gemeentearchief Rotterdam en Historische verenigingen Bleiswijk hebben een goed samenwerkingsverband ontwikkeld waarbij archieven, films en foto's in samenwerking worden ontsloten. Ook de Brabant collectie in de Film- en Fotobank Noord-Brabant en het Drents Fotoarchief zijn mooie voorbeelden van samenwerking en diensten voor lokale erfgoedverbanden.

Daarnaast zijn er vele lokale erfgoedverbanden die zich hoofdzakelijk op de eigen omgeving richten, zoals dat in Hoogeveen het geval is. Er zijn ook lokale verbanden zoals Heemkunde Markelo-De Hofmarken die geen meerwaarde zien in de initiatieven die RHC Overijssel ondersteund, omdat voor hun doeleinden zelf betere samenwerking hebben opgezet. Ook de situatieschetsen van Oud Monnickendam en Beeldbank Noord-Holland laten zien dat samenwerking soms moeizaam gaat.

Welke obstakels ervaren deze organisaties bij het beschikbaar stellen van hun beeldmateriaal op het web?

Psychologische & auteursrechtelijke barrières

Veel historische verenigingen en kleine instellingen zijn niet op zoek naar een snelle en eenvoudige oplossing om foto's 'met de wereld te delen'.

Een meerderheid zet bewust alleen een beperkte selectie op het web en/of publiceert alleen klein formaat of gewatermerkt beeldmateriaal. Dit gebeurt om vermeende concurrentie met eigen fotoavonden en publicaties te vermijden. De verwachting is dat als de mensen de foto's op internet kunnen zien, zij niet meer op de avonden komen, of zelfs geen lid meer worden.

Foto's vrijgeven voor hergebruik (nog afgezien van rechtenkwesities), en commentaren en uploads toelaten met moderatie achteraf wordt nauwelijks gedaan. Men wil wel input van bezoekers, graag zelfs, maar alleen per email en/of via moderatie. Het wordt als bezwaar gezien dat anderen 'zomaar je foto's kunnen gebruiken'. Het persoonlijke contact (emails, bezoeken) weegt hier zwaar. Alles open zetten zodat bijvoorbeeld anonieme bezoekers in Australië 's nachts naar een plaatje kunnen kijken spreekt minder aan.

Op dit moment zijn veel historische verenigingen aan het experimenteren met foto's op het web. Vooralsnog is een digitale fotocollectie en een presentatie op het web voor hen een stap voorwaarts. Het punt dat het beheer van digitaal materiaal meer eisen gaat stellen aan de professionaliteit hebben zij nu nog niet bereikt: ze zijn in de opbouwfase en ze beschikken vaak over veel vrijwilligers die het werk graag doen. Dat centrale voorzieningen efficiënter zijn klinkt dan erg theoretisch.

Technische barrières

Alle lokale cultureel erfgoedverbanden scannen (historisch) beeldmateriaal en niemand rapporteert technische problemen met betrekking tot scannen en opslag. De meeste foto's zijn beschreven. Opvallend is het gebruik van professionele systemen als Adlib en Atlantis. Adlib-lite is gratis te downloaden en dat is mogelijk een verklaring voor gebruik. De beheerders van fotocollecties willen het graag professioneel aanpakken, zij laten zich informeren en investeren in cursussen en programmatuur.

Het automatiseren van de collecties wordt vooral ingegeven door de wens ze beter te kunnen beheren en te kunnen doorzoeken. Er wordt veel werk in gestoken om de zaak op orde te hebben.

Op gedeelde platforms voor foto's zit men niet altijd te wachten. Het is vaak zo dat men wel mee wil doen voor het geval dat, of omdat het afgesproken is, of omdat het gefinancierd wordt, zolang het geen extra werk oplevert. De meerwaarde ervan wordt niet sterk gevoeld:

“Wie echt iets wil weten over plaats X en dat op internet zoekt komt toch bij onze eigen website uit”. Omdat beeldbankgegevens niet altijd gevonden worden door Google is het inderdaad soms zo dat de eigen website hoger scoort.

Voor degenen die meedoen aan gedeelde platforms biedt dat platform iets wat ze zelf op dat moment niet hadden of konden (Drenthe, vanwege de vroege start van de beeldbank), of biedt het een voorziening die ze zelf niet willen onderhouden (Ravenstein, die, heel uitzonderlijk, zelf helemaal geen collecties willen).

Bezwaren tegen portals

De lokale erfgoedverbanden formuleerden de volgende bezwaren tegen deelname aan (regionale of provinciale) portals:

- De verwachting dat beschrijvingen in een eigen systeem voor een portal opnieuw ingevoerd moeten worden of er een conversie/migratietraject volgt.
- De beschrijvingsregels van het overkoepelend systeem moeten gevolgd worden en het is niet mogelijk verbanden te leggen met andere collectie-onderdelen.
- Matige herkenbaarheid van de eigen collectie in een portal
- Geen directe toegang tot de portal en/of controle over het eigen materiaal op de portal
- De portal is bedacht voor de front-end (presentatie, zoeken, browsen) en is onvoldoende flexibel en uitgebreid als back-end (beheer van collectie). Het is niet mogelijk om bestanden (bijvoorbeeld tiffs) op te slaan als extra back-up. Een portal is immers geen archief/repository.
- Een eigen beheersysteem blijft altijd noodzakelijk.

Deze barrières zorgen ervoor dat lokale erfgoedverbanden soms interesse verliezen in deelname aan een portal. Men ervaart samenwerking en deelname aan een groter verband als dubbel werk dat weinig extra's oplevert.

De eigen website is enorm belangrijk: soms alleen als visitekaartje, soms als virtueel documentatiecentrum. Als men iets op het web zet moet het in elk geval dáár staan, en pas in tweede instantie eventueel óók in een regionaal portal. Het omgekeerde, dat een gedeeld portal een rol vervult waar je dan zelf niet iets voor hoeft te regelen, is alleen interessant als de sterke behoefte aan een eigen presentatie wordt vervuld.

Welke mogelijkheden zien zij om de toegankelijkheid van beeldmateriaal te vergroten?

De lokale erfgoedverbanden doen hun best om de collectie professioneel te beheren. Men kan redelijk met de technologie uit de voeten en vindt oplossingen die aansluiten bij de eigen wensen. Omdat beheer van de collectie en de eigen website prioriteit hebben, betekent een *gedeelde* beeldbank voor de verenigingen bijna altijd extra werk (met beperkingen bij beschrijven en presenteren) zonder duidelijk voordeel voor henzelf.

Maar er is wel degelijk wat te winnen om het erfgoedmateriaal in Nederland zo toegankelijk mogelijk te maken. Dit kan door lokale erfgoedverbanden te ondersteunen bij hun activiteiten. Bijvoorbeeld door eenvoudige richtlijnen, adviezen over handige software, studiedagen en cursussen, goede praktijkvoorbeelden voor beheer van fotocollecties die via erfgoedhuizen en streekarchieven worden doorgegeven. Uitwisselbaarheid, aansluiting bij standaarden, bevorderen van gebruik van goede en goedkope (of gratis) software (in plaats van zelfbouw) en duurzaamheid zouden daarbij zwaartepunten moeten zijn, met

laagdrempelige en direct toepasbare adviezen. Vrijwilligersorganisaties hebben behoefte aan ondersteuning bij het kunnen opbreken van de werkzaamheden in overzichtelijke taken. Erfgoedhuizen en streekarchieven die directe contact onderhouden met historische verenigingen demonstreren al op regelmatige basis mogelijkheden van de nieuwe technologie en moedigen lokale erfgoedverbanden aan ervaringen uit te wisselen, bijvoorbeeld op de regiodagen die sommigen organiseren. Er gebeurt al veel, maar door gebrek aan kennis en ervaring wordt niet altijd de gemakkelijkste en snelste weg gekozen.

Het is belangrijk te beseffen dat het de lokale erfgoedverbanden vooral gaat om samen zinvol bezig te zijn met de eigen geschiedenis. Men is sterk gericht op de eigen omgeving en de activiteiten hebben juist daar grote waarde waar zij plaatsvinden, voor de vrijwilligers en ook voor gemeenschap als geheel. Ondersteuning zou vooral moeten bestaan uit praktisch advies van professionals, waardoor de verenigingen zelf beter kunnen doen wat ze willen doen.

3.1 Museum Arnemuiden

Arnemuiden kende z'n bloeitijd in de 15e en 16e eeuw, toen schepen uit heel Europa er op de rede lagen. Maar de rede verzandde, de welvaart verdween, en de bevolking leefde in de eeuwen daarna vooral van de visserij. Zodoende is het oude stadje klein gebleven, en hield in 1997 door samenvoeging met Middelburg bovendien op als zelfstandige gemeente te bestaan.

Maar aan die samenvoeging heeft Arnemuiden wel een flink historisch museum overgehouden: het gemeentehuis moest blijven, voor trouwerijen en (beperkte) dienstverlening, maar had verder geen functie meer, zodat de Stichting Oudheidkundig Museum Arnemuiden de ruimte kon gaan gebruiken. Het museum heeft het beheer van het oude stadthuys overgenomen en verzorgt er sinds 2002 exposities over deze 'kleine stad met een grote geschiedenis!', zoals de website het samenvat.

Leen Schouls, de voorzitter, leidt me rond langs objecten, kaarten en schilderijen die veel over visserij en scheepvaart gaan. De objecten zijn gefotografeerd door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) in het kader van MusIP en zijn nu toegankelijk via GeschiedenisZeeland.nl. Een eigen beeldcollectie heeft het museum eigenlijk niet, afgezien van enkele oude foto's die onderdeel zijn van exposities - in het museum zelf, bij het grote verhaal van de geschiedenis van Arnemuiden, en in 't Uusje van Eine, een woninkje aan de overkant volledig ingericht als in grootmoeders tijd, dat bij het museum hoort. De ondersteuning door de SCEZ vindt Schouls erg waardevol. Het is nuttig deel uit te maken van het netwerk van Zeeuwse musea, je blijft op de hoogte van wat er speelt en er zijn mogelijkheden voor instructie en begeleiding van de vrijwilligers. Dat is belangrijk als je de zaken een beetje professioneel wilt aanpakken, alleen al het onderhoud van alle verschillende soorten objecten bijvoorbeeld vraagt nogal wat kennis.

Het museum heeft ongeveer dertig vrijwillige rondleiders, er is een groep die het huisje onderhoudt, een filmgroep en een werkgroep (van wisselende samenstelling) die de thematentoonstellingen voorbereidt. Recent was er een expositie over Maurits van Vollenhoven, een Nederlands diplomaat die in de Eerste Wereldoorlog in België veel goeds heeft gedaan maar hier nogal in de vergetelheid is geraakt. Het museum bezit een heel stel objecten die met hem verband houden, en Schouls heeft met name de onderscheidingen geïnventariseerd die Van Vollenhoven uit vele landen zijn toegekend. Op YouTube is het filmpje te zien dat het museum over hem heeft laten maken (<http://www.youtube.com/watch?v=OpQscuYbPMk>), en zij hebben ook een stuk over Van Vollenhoven bijgedragen aan Wikipedia.

De nieuwste tentoonstelling gaat over Arnemuiden als lazaretstad in de Tweede Wereldoorlog, in het kader van herdenkingsjaar 'Zeeland 1940-44/45'. Schouls hoopt bij de thematentoonstellingen ook door filmprojecten meer jongeren te kunnen betrekken bij de activiteiten van het museum.

Het museum werkt regelmatig samen met de Historische Scheepswerf C.A. Meerman en de Historische Vereniging Arnemuiden. De historische vereniging doet vooral onderzoek naar bouwgeschiedenis, genealogie, veldnamen en klederdrachten, waarover zij publiceren in hun tijdschrift *Arneklanken*, dat elk kwartaal verschijnt. De vereniging bestaat sinds 1996 en heeft bijna 700 leden. Net zo min als het museum hebben zij een eigen fotocollectie. Er staan wel plaatjes op hun website, omdat mensen dat nu eenmaal aardig vinden, maar deels zijn dat scans van oude ansichtkaarten en gravures uit de privéverzameling van de beheerder van de site, terwijl de afbeeldingen over de plaatselijke middenstand voor de Tweede Wereldoorlog van andere leden van de vereniging komen.

Schouls vindt het niet zo vreemd dat er in Arnemuiden geen fotocollecties zijn. In Arnemuiden zijn waarschijnlijk in vroeger tijden niet veel foto's gemaakt, want men was er vreselijk arm en had daar gewoon geen geld voor. Bovendien zijn er uitstekende provinciale instellingen in Zeeland waar grote collecties zijn en je erg goed geholpen wordt. In het Zeeuws Archief vind je alles wat van belang is aan archiefmateriaal, en de Zeeuwse Bibliotheek heeft een uitgebreide beeldbank.

Die Beeldbank Zeeland is ook te doorzoeken via GeschiedenisZeeland.nl, waarvoor de Zeeuwse Bibliotheek, het Zeeuws Archief en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland verantwoordelijk zijn. Dit portal (met eigentijdse aquabrowser) biedt één toegang tot materiaal in verschillende collecties, waaronder foto's uit privécollecties. Nergens blijkt dat historische verenigingen beeldmateriaal hebben bijgedragen.

Navraag bij het Zeeuws Archief en de Zeeuwse Bibliotheek leert dat men daar ervaart dat historische verenigingen in Zeeland zich vooral richten op het publiceren van artikelen door en voor leden. Misschien als een gevolg van beperkte financiële armslag en gebrek aan goede opslagruimte hebben zij geen traditie van verzamelen, beschrijven en publiceren van foto's. Dit laat men over aan de plaatselijke archiefdiensten en aan het Zeeuws Archief en de Zeeuwse Bibliotheek (i.h.b. het Zeeuws Documentatiecentrum), die het verwerven van foto's tot hun acquisitie-activiteiten rekenen. In hun beeldbanken zitten nu meer dan 200.000 plaatjes, wat betekent dat een flink deel van hun beeldcollecties inmiddels voor iedereen toegankelijk is.

Stichting Oudheidkundig Museum Arnemuiden

<http://www.museumarnemuiden.nl/>

gesproken met Leen Schouls, voorzitter

geopend 2002, 350 donateurs

Historische Vereniging Arnemuiden <http://www.arnehistorie.com/>

email Chris Feij, bestuurslid en beheerder website

opgericht 1996, 700 leden

Zeeland in Beeld (Zeeuws Archief)

<http://www.zeeuwsarchief.nl/newframe.htm?/afbeeldingen.htm>

Zeeuws Documentatiecentrum - Zeeuwse Bibliotheek

<http://www.zebi.nl/diensten/zdc>

<http://www.geschiedeniszeeland.nl/> - ingang tot het cultureel erfgoed van Zeeland

3.2 Oudheidkundige Vereniging en Museum Bleiswijk

Bleiswijk, te midden van kassen en tuinbouw, is één van de vele gemeenten in Nederland die ergens in de afgelopen decennia zijn samengevoegd tot een grotere bestuursseenheid. In dit geval werd Bleiswijk met Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs tot de gemeente Lansingerland. Naast oude gemeentehuis van Bleiswijk is het sociaal-cultureel centrum De Snip, waarin behalve de openbare bibliotheek ook het historisch museum is gevestigd, de thuisbasis van de historische vereniging.

Het museum toont archeologische vondsten, aardewerk en andere gebruiksvoorwerpen, kaarten en foto's, en voorwerpen en reclamemateriaal 'uit grootmoeders tijd'. Een pronkstuk is een houten schaalmodel van het verlaat van Bleiswijk, dat net als zoveel andere zaken bij de gemeentelijke herindeling en sluiting van het oude gemeentehuis 'overschoot' en hier een plaats gevonden heeft.

Het archief van de gemeente, vertelt mij de voorzitter van de vereniging, Dirk Lujendijk, is toentertijd overdragen aan het Gemeentearchief Rotterdam. Vrijwilligers van de historische verenigingen hebben gewerkt aan het invoeren van de DTB gegevens (vanaf 1600) in de computer. In Bleiswijk zijn ze blij dat het GAR de zorg voor archiefmateriaal uit de regio op zich neemt. Zelf hebben ze niet de specialistische kennis over materieel beheer, en hun interesse ligt bij de inhoudelijke kant. Te weten dat het veilig in Rotterdam ligt is alleen maar geruststellend. Het GAR organiseert regelmatig regiodagen en er is zo een netwerk ontstaan waarbinnen goed wordt samengewerkt.

Ook voor de fotocollectie wordt aan een gezamenlijke oplossing gedacht. Bleiswijk heeft in de loop der jaren al het nodige gedigitaliseerd. Vroeger werden fotografisch duplicaten gemaakt van materiaal dat mensen beschikbaar stelden (maar niet wilden afstaan), nu wordt het gescand. Het oudere fotografische materiaal uit de eigen collectie is ook gedigitaliseerd. De foto's die mensen schenken worden soms in het museum getoond, en wat echt zuinig bewaard moet worden gaat naar Rotterdam. Lujendijk laat mij grote afdrukken zien die het museum voor eigen gebruik heeft gekregen toen zij een bijzondere reeks glasnegatieven overdroegen aan Rotterdam.

Vroegere pogingen een digitaal fotoarchief te bouwen zijn helaas slachtoffer geworden van de wet van de remmende voorsprong: het systeem waarin de beschrijvingen zijn gemaakt is na een paar jaar niet verder door de leverancier onderhouden en draait nu alleen nog op een computer die speciaal voor dit doel in leven gehouden wordt. Als pragmatische tussenoplossing is ervoor gekozen nu de gegevens in Excel in te voeren, dat is heel toegankelijk en straks gemakkelijk in een ander systeem te importeren. Van de 4000 foto's is nu ongeveer de helft beschreven.

Eigenlijk is de ambitie van de vereniging om voor de hele collectie een goed informatiesysteem te ontwikkelen, waarin foto's, teksten en objecten met elkaar

verbonden kunnen worden en alle gegevens netjes bij elkaar staan. Daar wordt nu een ontwerp voor gemaakt door een nieuw lid van de vereniging die hier ervaring mee heeft.

Dan is er ook de wens om foto's op het web te zetten, maar hoe dat is nog niet helemaal duidelijk. Het Gemeentearchief Rotterdam spreekt met historische verenigingen in de regio over een model waarbij het GAR een beeldbank (van Atlantis) beschikbaar stelt voor gebruik door de verenigingen. Men heeft daar in Bleiswijk wel oren naar, maar er zijn nog wel wat vragen. Luijendijk maakt zich vooral zorgen over het werk dat erbij komt kijken: in hoeverre zouden gegevens uit hun oude fotosysteem en Excelbestanden automatisch kunnen worden overgezet? Passen die gegevens qua structuur wel in de Atlantis beeldbank? Ook is men er nog niet uit waar de digitale bestanden dan gehost moeten worden: komt er behalve een gedeelde gebruikersinterface voor zoeken en bladeren ook gezamenlijke opslag op een server in Rotterdam? Dat lijkt Luijendijk wel aantrekkelijk, maar de vereniging zou wel een eigen toegang op afstand moeten hebben.

Opties als Flickr en vindbaarheid door Google verbeteren worden in het samenwerkingsverband ook besproken. Daar staat men positief tegenover alles wat de vindbaarheid van collecties kan vergroten, maar het werk dat er soms aan vastzit vormt het struikelblok. Een gezamenlijke aanpak is dan duidelijk het meest efficiënt. Ook rechten kunnen de beschikbaarstelling wel hinderen. In het verleden hebben ze problemen gehad over ansichtkaarten die van de rechthebbende fotograaf niet zonder meer gepubliceerd mochten worden. Bleiswijk is in de vijftiger jaren al op bewegend beeld vastgelegd door een dorpsgenoot met een filmmappaat, en de historische vereniging heeft een aantal films uit die periode, plus een aantal van recenter datum. Ze doneren het filmmateriaal aan het Gemeentearchief Rotterdam en die geeft ze er Dvd's voor terug. Mensen komen nu steeds vaker met oude film (en video) bij de vereniging aan, maar ze schiften dat streng: de vele familiefilmpjes hebben niet hun belangstelling, het moet echt historische documentatie zijn.

De vereniging doet veel aan publieksactiviteiten want ze hopen het verleden van hun eigen omgeving voor mensen levend te maken. Daarom staan er in het museum ook populaire objecten die mensen onmiddellijk aanspreken, en maken ze samen met de bibliotheek een programma voor scholen. Ook doen ze mee met een initiatief uit de bibliotheekhoek om historische informatiepunten op te zetten- stuk voor stuk activiteiten met een lage drempel die mensen bij de eigen historie kunnen betrekken.

Luijendijk is blij dat er zoveel meer wordt samengewerkt. Met elkaar kun je gewoon meer bereiken. Zo hebben Bleiswijk, Berkel Rodenrijs en Bergsche Hoek nu een koepel opgericht, Stichting Historisch Belang Lansingerland, om effectiever te kunnen optreden bij kwesties rond monumenten, sloop en nieuwbouw. Die koepel heeft in de nieuwe gemeente een rol gekregen bij het ontwikkelen van monumentenbeleid. Hun kennis van de historie en van de situatie ter plaatse wordt erkend als waardevol voor de beleidsmakers. Dat is een belangrijke stap voorwaarts want er is ook in Bleiswijk door slordigheid en onkunde het nodige gesloopt en verknoeid dat vanuit historisch oogpunt behouden had moeten blijven. Daarvan resten dan alleen nog de foto's.

Oudheidkundige Vereniging en Museum Bleiswijk <http://www.ovmb.nl/>
gesprek met Dirk Lujendijk, voorzitter
opgericht 1984, 300 leden
periodiek: Blesewic 2 x p jr
beeldcollectie: 4000 waarvan 2000 beschrijvingen in computerbestand

3.3 Film- en Fotobank Noord-Brabant

In Noord-Brabant begon het met een filmdatabank, in 2001, opgezet en beheerd door de Brabant-Collectie. Deze collectie werd in 1837 opgezet door het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, en in 1986 onder de naam 'Brabant-Collectie' ondergebracht bij de Universiteit van Tilburg. Er wordt actief voor verzameld.

Voor audiovisueel materiaal ontplooit de Brabant-Collectie sinds 1996 activiteiten die vooral bedoeld zijn om de erfgoedwereld in Brabant te ondersteunen en beeld en geluid op te sporen en toegankelijk te houden. Zo kwam in 2001 de 'filmdatabank' tot stand, als een van de eerste filmbeelddatabanken van Nederland. Daarna werden met steun van de Mondriaan Stichting audiovisuele collecties van veel archiefdiensten in Brabant geconserveerd en gedigitaliseerd. Toen de filmbank eenmaal draaide kwam uit heemkundekringen het verzoek om een soortgelijke databank voor foto's. De historische verenigingen die hierom vroegen leek het niet zinvol elk voor zich een eigen beeldbank proberen te maken. Een gezamenlijke aanpak leek hun effectiever, ook om financiële steun van de provincie te krijgen.

Terwijl voor de film de database volledig door de Brabant-Collectie moest worden bijgehouden, koos men voor de fotobank in 2004 voor webtechnologie. Daardoor kunnen deelnemers zelf op afstand foto's en gegevens invoeren. In 2006 zijn de (inmiddels verouderde) filmbank en de fotobank samengevoegd tot de Film- en Fotobank Noord-Brabant (FFNB). Frank van der Maden, historicus en archivaris gespecialiseerd in audiovisuele archivering, vertelt hoe de FFNB functioneert voor de historische verenigingen in Brabant.

De Brabant-Collectie biedt de infrastructuur gratis aan –niet alleen aan historische verenigingen, maar aan alle instellingen met historische films en foto's. De deelnemers moeten zelf voor de inhoud zorgen. Zij krijgen toegang tot de beheeromgeving van FFNB en kunnen daar foto's (en films) en beschrijvingen invoeren. Voor de beschrijvingen is een model beschikbaar gebaseerd op Dublin Core, maar deelnemers kunnen zelf andere beschrijvingsvelden toevoegen (maximaal 10). De standaardvelden voldoen in de meeste gevallen wel, behalve dat leden van de beeldbank dikwijls een uitgebreide beschrijving in een lang tekstveld willen opnemen.

Je kunt als deelnemende vereniging al je (grote) JPEG bestanden op de server plaatsen. Of je de foto's publiceert op de website is een keuze, je kunt dat per foto aanvinken. Het systeem alleen gebruiken om bestanden in het gesloten deel te beheren is dus theoretisch mogelijk, maar het heeft niet de voorkeur, want één van de doelstellingen van de FFNB is nu juist zoveel mogelijk aan het publiek te tonen. Als je kiest voor publiceren, worden de afgeleiden voor webpresentatie automatisch gemaakt (duimnagels en bestanden voor inzoomen) Het publiceren beperkt zich niet alleen tot foto's (en films), je kunt een complete website aanmaken, met een subdomeinnaam, een startpagina, artikelen, etc. Er zijn diverse rollen gedefinieerd, met verschillende rechten, zodat een team volgens een bepaalde taakverdeling de site kan beheren.

De combinatie van beheer en publicatie betekent dat historische verenigingen die er alleen JPEG bestanden op na houden naast dit systeem niets anders nodig

hebben. Archiefbestanden in TIFF-formaat moet je voorlopig zelf ergens veilig opslaan. Binnenkort zal het mogelijk worden de FFNB te gebruiken als edepot, met alle functionaliteit die permanente toegang moet garanderen. Of dat ook financieel een aantrekkelijke optie is wordt nu bekeken en zal later dit jaar duidelijk worden. Van der Maden wijst erop dat de FFNB ook op dit moment al het risico op verlies van de bestanden aanzienlijk verkleint. Maar met de-depotfunctie is de digitale duurzaamheid van het materiaal in de FFNB helemaal goed geregeld.

Gebruikers die zich registreren kunnen hun eigen selectie foto's bewaren en commentaren toevoegen, die ter goedkeuring worden doorgestuurd aan de beheerder van de collectie. Voor bestellen van foto's is er een winkelwagentje. Degene die de digitale collectie beheert kan per foto het winkelwagentje aanzetten. Alle opties worden in een uitgebreide handleiding voor gebruikers en beheerders uiteengezet. De handleiding geeft de deelnemende verenigingen bovendien allerlei advies over scannen, bewaren en beschrijven van hun foto's. Er staan nu 114.000 foto's in de beeldbank, waarvan 82.000 foto's van monumenten in Noord-Brabant afkomstig van de provincie. Sommige historische verenigingen hebben er veel foto's op staan, anderen een paar. Frank van der Maden bespeurt een groei van de deelname en van het gebruik, maar dat gaat langzaam. Nog steeds is niet iedereen even vertrouwd met internet, en er zijn historische verenigingen die hun fotocollectie liever reserveren voor gebruik ter plaatse: voor de eigen inwoners, onderzoekers, en voor tentoonstellingen en exposities. Zij hebben er geen behoefte aan dat iedereen via het web toegang heeft tot hun collectie.

Anderzijds ziet Van der Maden dat door platforms als Flickr en YouTube de vertrouwdheid met het web toeneemt en verenigingen het anders gaan aanpakken. Het idee dat je met samenwerking meer kunt bereiken wint terrein. Zoals Van der Maden het zegt 'Men realiseert zich dat op het web het niet een kwestie van of-of is maar van en-en'.

Dan zijn er ook collecties bij uiteenlopende organisaties die nog nauwelijks bekend zijn met de FFNB. Van der Maden geeft regelmatig presentaties om de Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen 15 mogelijkheden ervan onder de aandacht te brengen en komt dan, om een recent voorbeeld te noemen, bij de [Noord-Brabantse Federatie van Schuttersgilden](#), waar vele tientallen gilden bij zijn aangesloten. Zij hebben dikwijls foto's in hun bezit, van hun eigen activiteiten maar ook van historische evenementen waar ze bij betrokken waren. Uit die kringen zitten ondertussen al een aantal foto's en films in de FFNB, maar naar verwachting zal dat aantal het komende jaar aanzienlijk gaan toenemen.

Voor Van der Maden is het werk voor de FFNB dat van een intermediair, waarbij hij de grote ontwikkelingen op het web volgt en gebruikt om historische verenigingen te kunnen ondersteunen bij datgene waar ze in hun eigen omgeving mee bezig zijn. De FFNB is nadrukkelijk niet opgezet als tijdelijk project maar als duurzame oplossing die meegroeit, niet alleen met ontwikkelingen in de technologie, maar ook met de veranderingen in het gebruik en het gedrag van onderzoekers en collectiebeheerders. Dat gaat niet allemaal in hetzelfde tempo. 'Het heeft zijn tijd nodig', zegt Van der Maden filosofisch, een houding die in de erfgoedwereld niet misstaat.

Film en fotobank Noord-Brabant <http://www.filmenfotobank-nb.nl/>
gesprek met Frank van der Maden, projectmanager en coördinator Beeld en
Geluid
opgericht 2001, ca 75 deelnemers (gemeenten, gemeentearchieven, gilden,
musea, kerkelijke organisaties, harmonieorkesten, heemkundekringen)
114.000 foto's, honderden films

3.4 Drents Fotoarchief

In Drenthe nemen de meeste historische verenigingen, musea en gemeentes deel aan een gezamenlijke beeldbank, het Drents Fotoarchief, beheerd door het Drents Archief. Mark Goslinga vertelt mij hoe dat zo gekomen is. Het begon allemaal rond het jaar 2000, toen het Drents Archief besloot voor de eigen foto's een beeldbank te gaan bouwen. Die foto's waren, als archiefstukken, opgeborgen bij het bestand waar ze deel van uit maakten, en het was een hele klus ze bij elkaar te zoeken en te organiseren als fotoarchief. Terwijl ze bij het Drents Archief bezig waren met voorbereidingen en plannen voor hun beeldbank, bleek er bij historische verenigingen belangstelling te zijn om er aan mee te doen. Er waren al goede contacten met een aantal historische verenigingen, waarvan leden soms ook aan het Drents Archief als vrijwilligers verbonden waren. Met name één van hen, Nico Harms van Ol Eel (historische vereniging van Eelde) was een vurig pleitbezorger van een gezamenlijk initiatief voor een beeldbank. Door zijn inbreng was Ol Eel vanaf het begin bij de bouw betrokken. Omdat Harms zelf uit de kring van amateurhistorici en oudheidkamers kwam en precies wist wat daar leeft, kon hij aan andere verenigingen goed overbrengen wat het voor hen betekende om mee te doen. Daardoor waren er al spoedig vrij wat deelnemers.

Het Drents Archief zorgde voor de bouw van het systeem, beheert het, en stelt het gratis open voor gebruik door anderen. Maar ze gingen nog een stap verder: ze stelden een werkruimte met scanner ter beschikking voor vrijwilligers van verenigingen om daarmee hun eigen foto's in te scannen. Dat werkte stimulerend, ook doordat mensen elkaar verder konden helpen en bij medewerkers van het Drents Archief terecht konden voor hulp.

Op dat moment hadden de meeste verenigingen, musea en gemeenten weinig of niets gedaan aan het digitaliseren van fotocollecties, wat betekende dat er geen bestaande systemen of databestanden waren die moesten worden omgebouwd of geconverteerd. En er hoefde ook geen invoerwerk te worden overgedaan dat al in een 'verkeerd' systeem zat.

Gevraagd naar kwesties die lastig zijn in de samenwerking noemt Goslinga de verschillen van inzicht over wat een beschrijving van een foto zou moeten zijn. Dat levert de meeste discussies op. De benadering waar de beeldbank op stoelt is dat je kort beschrijft wat er op de foto te zien is. Maar binnen historische verenigingen is dikwijls meer kennis aanwezig: wie in een huis woonde, wat z'n beroep was, wie z'n familieleden waren, wat er eerder of later voor gebouwd op dezelfde plek stond -in de foto is het niet te zien maar de gegevens zijn er wel mee verbonden. Voor veel mensen is het dan ook logisch zoveel mogelijk van die informatie in de beschrijving op te nemen. Maar de woorden in die beschrijvingen worden wél gevonden bij zoekacties: als in een huis ooit een 'Van der Molen' woonde, levert dat een treffer op voor wie naar 'molen' zoekt. Het Drents Archief vindt een efficiënt zoekstelsel belangrijk en heeft instructies voor beschrijvingen gemaakt om dit soort problemen te voorkomen (en om aan te geven welke informatie in elk geval ingevuld moet worden). De achtergrondinformatie bij foto's wordt nu door de verenigingen in hun eigen documentatiesysteem bewaard.

Tot voor kort voerden de verenigingen hun gegevens in een database in, die dan door het Drents Archief in de beeldbank werd geïmporteerd. Nu kunnen ze via een webinterface rechtstreeks invoeren. De foto's worden op CD aangeleverd en door het Drents Archief in de beeldbank geladen. Er zitten zo'n 60.000 foto's in. De verenigingen kunnen zelf beslissen hoeveel foto's ze invoeren. Zij moeten ook zelf eventuele rechtenkwesties regelen met de fotografen. Aanvragen voor afdrucken en hergebruik die via de beeldbank binnenkomen gaan direct door naar de collectiebeheerders, en zij beslissen welke kosten ze in rekening willen brengen.

Ook voor scannen heeft het Drents Archief richtlijnen samengesteld. De scans komen in JPEG in de beeldbank, en wel zo groot dat ze bijvoorbeeld in een boek kunnen worden afgedrukt: ansichtkaarten en afdrukjes worden in principe gescand op 300 dpi, voor een 1:1 afdruk; negatieven en dia's op een veel hogere resolutie. TIFF's moeten verenigingen zelf opslaan. Het systeem van de beeldbank maakt automatisch afgeleiden voor webpresentatie. Na de start in 2000 met een aantal verenigingen die bijzonder enthousiast waren, is het aantal deelnemers gestaag gegroeid tot 40-50. Niet iedereen doet mee: Goslinga schat dat er van de actieve verenigingen die foto's hebben een stuk of tien helemaal hun eigen gang gaan.

De site wordt goed bezocht. Het Drents Archief doet, als er een aanleiding toe is, aan promotie, en dat vertaalt zich altijd in stijging van de bezoekerscijfers. Foto's worden regelmatig besteld en van de commentaarfunctie die ruim een jaar functioneert wordt goed gebruik gemaakt: enkele tientallen commentaren per maand komen er binnen, die soms ook aanleiding geven de beschrijvingen aan te passen.

Idealiter zou het systeem van de beeldbank meer open moeten zijn. De vindbaarheid van de foto's door zoekmachines is nu niet goed. Deelname aan zoiets als Flickr zou de zichtbaarheid kunnen verbeteren, daar wordt momenteel serieus over gesproken. Ook functionaliteit die het mogelijk maakt de foto's vanuit het Drents Fotoarchief op een eigen site te laten zien is een optie. Goslinga denkt dat de gezamenlijke beeldbank in Drenthe zo goed van de grond is gekomen omdat er een vertrouwensbasis was, met een echte 'ambassadeur', en omdat ze begonnen zijn toen de meeste historische verenigingen nog geen eigen fotosite hadden. Dat de deelnemers veel vrijheid hebben zaken naar eigen wensen in te richten en deelname gratis is, maakt natuurlijk ook wat uit. Het Drents Archief heeft verschillende bijeenkomsten georganiseerd om met historische verenigingen van gedachten te wisselen over de beeldbank en iedereen op één lijn te krijgen, maar nu het netwerk en de website draaien hoeft dat niet zo vaak meer. De deelnemers hebben ervaren dat de rolverdeling goed functioneert en erkennen de expertise van het Drents Archief als ontwikkelaar van de site. Wat overigens niet wegneemt dat het onderhouden van de individuele contacten inzet en werk vraagt!

Goslinga constateert dat door het beeldbankproject de banden met historische verenigingen zijn aangehaald. Dat maakte het relatief eenvoudig ook op andere terreinen tot samenwerking te komen, zoals nu bij een project rond filmmateriaal. Voor het opzetten van erfgoedpunten, een initiatief dat oorspronkelijk uit de bibliotheekwereld komt, blijken de contacten met historische

verenigingen en amateurhistorici ook nuttig. Het Drents Archief is blij met deze samenwerking, want een netwerk van historische verenigingen met een achterban van 40.000 leden heeft een archiefinstelling veel te bieden.

Drents Fotoarchief <http://www.drentsfotoarchief.nl>
gesprek met Mark Goslinga, conservator beeld en geluid Drents Archief
gestart 2001, 60.000 beelden

3.5 Oud Harlingen

De vereniging Oud Harlingen bestaat al meer dan vijftig jaar. In 1954 richtte een groep Harlingers de vereniging op, omdat ze zich ernstig zorgen maakten over de oude stadskern, waar waardevolle panden door achterstallig onderhoud in verval raakten. De vereniging zet zich in voor het behoud van het monumentale karakter van Harlingen, vanaf 1963 samen met de Hein Buisman Stichting- die panden aankoopt en na restauratie voor bewoning verkoopt aan particulieren. Op deze manier zijn inmiddels meer dan zeventig panden gerestaureerd. Voorzitter Geert Noorman vertelt dat Oud Harlingen, wanneer het om bouwen en monumenten gaat, als de luis in de pels van de gemeente steeds waakzaam blijft. Op een constructieve manier, door bijvoorbeeld met kennis van de geschiedenis te onderbouwen welke oplossingen passend zijn en te zorgen dat historische elementen niet verloren gaan door onwetendheid. Maar helaas komt het ook voor dat ze beroep moeten aantekenen om af te dwingen dat bestemmingsplannen gerespecteerd worden en regels nageleefd.

Met ruim 1300 leden heeft de vereniging in elk geval veel draagvlak onder de inwoners van Harlingen. Dat hangt samen, legt Noorman uit, met de nadruk die wordt gelegd op het geven van voorlichting en het kweken van interesse in de geschiedenis. Dat zijn belangrijke instrumenten om het doel van de vereniging -het in stand houden van het monumentale karakter van Harlingen- te ondersteunen. De activiteiten strekken zich inmiddels over wat meer terreinen uit: er is een werkgroep Stadsgeschiedenis, de werkgroep *Se suuden en se wuuden* -die onderzoek doet naar het Harlinger Taaltsje- en het Filmfonds, een werkgroep voor film.

Sinds kort zijn er beduidend meer mogelijkheden voor een programma van activiteiten, nu het Hannemahuis is gerenoveerd en als Centrum voor Harlinger Cultuur en Historie dé plek is geworden voor alles wat verband houden met Harlinger geschiedenis. Het Gemeentearchief is er gevestigd, er zijn moderne depots, en er zijn ruimtes voor tentoonstellingen en bijeenkomsten. Met de verschillende groepen die met geschiedenis bezig zijn wordt regelmatig overlegd en op diverse manieren samengewerkt.

Een voorbeeld van een gezamenlijk project zijn de activiteiten rond de scheepswerf Welgelegen. Daarover is onlangs vrij veel materiaal opgedoken en de werkgroep Stadshistorie is toen een tentoonstelling gaan voorbereiden waar het Hannemahuis ook bij betrokken is. Vervolgens is de werkgroep ook bezig over de scheepswerf een fotoboek te maken als het zesde deel van de reeks van Oud Harlingen, dat hopelijk zal verschijnen tijdens de visserijdagen. Intussen komt er door deze activiteiten ook steeds meer aan het licht over de werf, door verhalen en nieuwe foto's die bezoekers aandragen.

Voor publicaties worden veel foto's gebruikt. Jaarlijks brengt Oud Harlingen een magazine uit met een gevarieerde mengeling van onderwerpen, waarvan al 24 nummers zijn verschenen. Een zeskoppige redactie bekijkt artikelen en voorstellen en zoekt er plaatjes bij. De boekpublicaties zijn meestal fotoboeken, de eerste deeltjes algemeen van aard maar de laatste jaren telkens gewijd aan een speciaal thema (zoals de scheepswerf). Een enkele keer geeft de vereniging ook een op zichzelf staande studie uit, zoals recent over Harlingen

in de Tweede Wereldoorlog.

Uitgebreide historische studies heeft de vereniging tot dusverre niet gepubliceerd, maar zij zouden graag zien dat er een goede geschiedenis van Harlingen werd geschreven. Volgens Noorman is er één historicus in Friesland die geknipt is om dit te doen, en de gemeente heeft onlangs 50.000 euro gereserveerd als beginkapitaal. Omdat het een groot project is zal een commissie meer fondsen moeten gaan werven om het onderzoek en de publicatie helemaal te kunnen financieren.

De foto's die Oud Harlingen gebruikt voor de publicaties komen veelal van particulieren, en minder vaak uit het Gemeentearchief. Het archief heeft niet zoveel foto's, en bovendien was hun materiaal tot voor kort -toen ze nog niet in het Hannemahuis zaten- niet zo goed toegankelijk. Oud Harlingen beschikt over een beperkt aantal foto's, ze werken vooral met digitale kopieën van materiaal dat zij van verzamelaars mochten lenen. Zelf documenteren ze nu ook gebouwen, vooral gebouwen die (dreigen te) verdwijnen, en gebeurtenissen in Harlingen. Afdrukken en negatieven, - voor zover de vereniging die heeft - worden beheerd in het Hannemahuis, omdat daar geschikte opslagruimte is en ook enige menskracht voor het beheer.

In de boekjes fungeren de foto's als plaatjes om een praatje aan vast te knopen, blikvangers voor de informatieve teksten waarvoor het nodige onderzoek gedaan wordt. Soms groeit zo'n onderschrift uit tot een verhaaltje op zich. Bij de echte oude Harlingers wordt nagevraagd wat zij nog over de foto's weten, die herinneren zich dikwijls nog veel over Harlingse families en gebeurtenissen. Oud Harlingen is er niet op uit een fotoverzameling aan te leggen, het beeldmateriaal dient om publicaties te maken, en voor tentoonstelling en bijeenkomsten. Op hun website hebben ze een paar fotoseries geplaatst, maar een beeldbank ambiëren ze niet. Noorman legt uit dat het Gemeentemuseum en Gemeentearchief in het Hannemahuis bij uitstek de organisaties zijn die collecties bijeen kunnen brengen en op professionele wijze beheren. Oud Harlingen is meer gericht op verspreiding van kennis en informatie door hun publicaties, die goed worden verkocht en zelfs soms tweedehands gewild zijn.

Behalve door publicaties bereikt de vereniging veel publiek door de avonden die ze organiseren. De laatste jaren zijn dat vooral filmavonden, want er wordt steeds meer film en video aangeboden door leden. Daarvoor is het Filmfonds in het leven geroepen, dat ervoor zorgt dat oude films worden gerestaureerd en gedigitaliseerd. Ze regelen dat zelfstandig, bij projecten voor behoud van oude films door het Fries Filmarchief waren ze niet betrokken. Op dit moment is zo'n twintig tot dertig uur gedigitaliseerd. Originele film (8mm) wordt in het depot in het Hannemahuis bewaard maar het materiaal blijft eigendom van het Filmfonds. In het Hannemahuis wordt nu ook een opstelling gerealiseerd om beelden op oude film of band opnieuw digitaal op te nemen. Digitale bestanden worden ook voor het Filmfonds door het Hannemahuis bewaard, en er is een plan gemaakt dat erin voorziet dat ze elke vijf jaar worden overgezet naar courante dragers en formaten.

Het Filmfonds organiseert avonden voor heel Harlingen, en vertoningen speciaal voor een buurt, of in een verzorgingshuis bijvoorbeeld. De filmavonden trekken enorm veel publiek: Noorman vertelt dat het zelfs een keer is voorgekomen

dat de zaal die was gehuurd, met een capaciteit van 400 mensen, niet groot genoeg was om iedereen een plaatsje te geven. Eén van de attracties van die avonden is dat tijdens de filmvertoning een van de leden, Jan Zeinstra, op z'n Harlingen allerlei verhalen vertelt. Volgens Noorman is het elke keer bijzonder geanimeerd en komt er veel respons uit de zaal. Er is wel eens overwogen een compilatie op DVD te maken, maar omdat het materiaal niet goed te beschermen valt tegen piraterij is daar voorlopig van afgezien. Net zomin als het opzetten van een beeldbank is het de bedoeling film op het web te publiceren. De site van Oud Harlingen functioneert niet als virtueel documentatiecentrum, maar als plek waar de vereniging zich kan presenteren en mededelingen voor de leden plaatst. Noorman wijst op de website www.kleinkerckstraat.nl, een eenmansinitiatief van Stefan Elsinga, waar wél veel bronnen over Harlingen bijeengebracht zijn, vanuit interesse in Harlinger geschiedenis en genealogie. Een bijzonder waardevolle site waar onderzoekers graag gebruik van maken. Maar dat staat de vereniging met hun eigen site niet voor ogen.

Vereniging Oud Harlingen <http://www.oud-harlingen.nl/>

gesprek met Geert Noorman, voorzitter

opgericht 1954, 1300 leden

periodiek: *Oud Harlingen Magazine* 1 x per jaar

beeldcollectie: beperkt aantal meest digitale beelden in eigen beheer

3.6 Historische Kring Hoogeveen

Hoogeveen heeft een grote historische kring: maar liefst 2700 leden telt de vereniging, waarvan 165 nieuwe aanwas in 2008, zo meldt het jaarverslag. Ongeveer honderd van hen zijn actief betrokken bij het verwerken van materiaal voor archief en bibliotheek, het organiseren van lezingen en bijeenkomsten, en het bezorgen van het verenigingsblad *De Veenmol*.

Anneke Pol, verantwoordelijk voor archiefbeheer en bibliotheek, vertelt dat er veel uit de fotocollectie geput wordt voor de Kringavonden. Die vinden vier keer per jaar plaats en trekken steevast veel belangstelling. Meestal is er een combinatie van lezing en diashow (met de beamer tegenwoordig). De laatste jaren is er soms ook een historische film, en daarvoor is de belangstelling overweldigend. In november 2008 was er een avond met foto's over veranderend Hoogeveen en een film over een fabriek (van Lucas Aardenburg). Daarvoor hadden ze een zaal beschikbaar met 400 plaatsen, maar moesten heel wat mensen wegsturen omdat het vol was. In september is er weer een filmavond gepland en daar is nu een nog grotere zaal voor gereserveerd. De films in het archief van de vereniging staan allemaal op DVD. Er wordt actief naar films en video gezocht. Die worden dan gedigitaliseerd en de eigenaar krijgt het oorspronkelijke materiaal terug, met een DVD.

De beeldcollectie is grotendeels beschreven (ook de ansichtkaarten) en gedeeltelijk gedigitaliseerd. Het gaat om duizenden afdrucken en ansichtkaarten, waarvan af en toe een aantal wordt ingescand, bijvoorbeeld voor de dia-avonden. Er wordt veel tijd gestoken in de presentaties voor die avonden. Niet alleen moet de diashow zelf er goed uitzien, er moet ook een goed verhaal bij verteld worden. Soms wordt er een echte voordracht van gemaakt, met passende aankleding en de nodige attributen, zodat het een levendig geheel wordt: instructief op een prettige, luchtige manier. Inmiddels zijn er elf diaseries en zestien films beschikbaar voor lezingen die de Historische Kring Hoogeveen op verzoek kan geven voor verenigingen en scholen.

In het tijdschrift, *De Veenmol*, dat vier keer per jaar verschijnt, worden altijd foto's opgenomen. Bovendien staat er in elk nummer een groepsfoto (vaak een klassenfoto) waarvan niet alle namen bekend zijn. Een jaar of twee geleden is Anneke Pol begonnen met het systematisch bijeenbrengen van klassenfoto's en dat zijn er inmiddels al 750. Zij heeft gemerkt dat groepsfoto's uit de jaren 1940-1950 de meeste reacties opleveren, die van bijvoorbeeld de jaren '80 veel minder, terwijl je zou verwachten dat mensen zich dat nog beter herinneren. Misschien zegt het iets over het lezerspubliek. *De Veenmol* wordt niet alleen gedrukt maar ook op cassetteband ingesproken. En op de website staat naast het tijdschrift geeft de historische kring boeken uit. Elk jaar verschijnt er een monografie gebaseerd op eigen onderzoek van de auteurs(s). Er zijn nu tien delen verschenen over uiteenlopende onderwerpen en een elfde, over de armenzorg, is in voorbereiding. De vereniging regelt de productie van de boeken helemaal zelf. De leden ontvangen een gratis exemplaar en er zijn ruilovereenkomsten met een stuk of twintig zusterverenigingen in de omgeving.

Behalve voor eigen publicaties wordt de fotocollectie ook gebruikt voor incidentele activiteiten, soms in samenwerking met anderen. Zo heeft de historische

kring foto's geleverd voor tentoonstellingen, en voor een project voor scholen van het Drents Plateau waar een kwartet spel voor gemaakt is. De foto's worden bewaard in de bibliotheek van de vereniging. 'Het in stand houden en zo mogelijk uitbreiden van een bibliotheek' is volgens de website één van hun expliciete doelstellingen. Elke dinsdagmiddag is de bibliotheek open en kunnen er publicaties worden geraadpleegd over de geschiedenis van Hoogeveen, van de dorpen in de omgeving, en van Drenthe. Naast algemene boeken over de scheepvaart, het koninklijk huis en de tweede wereldoorlog, zijn er familieboeken en een collectie genealogie. Met genealogie is de vereniging overigens niet zo actief meer: nu de gegevens van de burgerlijke stand, de notariële archieven en de doop-, trouw- en begrafenisboeken gedigitaliseerd zijn, is de taak van de werkgroep wel ongeveer afgerond.

De dia's, oude films en negatieven worden bewaard in het gemeentearchief, terwijl de foto's en ansichtkaarten in albums worden bewaard en ter plekke zijn in te zien. Zoeken kan in een spreadsheet waar de beschrijvingen in zijn ingevoerd, en op verzoek worden er foto's gescand. Anneke Pol heeft de indruk dat de verzoeken komen vooral van mensen uit de omgeving van Hoogeveen, maar zeker niet uitsluitend.

Er wordt nog steeds actief verzameld om de collectie uit te breiden. Particulieren doneren regelmatig foto's, en de vereniging koopt ook wel eens een verzameling. Als ze nieuwe foto's verwerven vragen ze met het oog op de rechten altijd na of ze de foto's kunnen gebruiken in publicaties.

Op de (nieuwe) website staat een selectie foto's en er wordt over gedacht om die met enkele reeksen uit te breiden. Omdat zij als vereniging hun leden iets te bieden willen hebben, zijn ze er voorzichtig mee materiaal op het web te zetten. Ze hebben liever niet dat de foto's voor iedereen zomaar beschikbaar zijn. Als de foto's gewoon op internet te bekijken zouden zijn, verwacht Anneke Pol dat de mensen wegblijven uit de bibliotheek en dat het publiek wegblijft van de Kringavonden, en die avonden zijn nu juist één van de belangrijkste activiteiten van de vereniging.

De historische kring heeft geen foto's in het Drents Fotoarchief, de beeldbank die het Drents Archief voor historische verenigingen heeft opengesteld, maar 24 Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen de gemeente Hoogeveen en het museum hebben doen daar wel aan mee. Wie een foto van Hoogeveen zoekt kan op die manier het nodige op het web vinden. Bovendien, de website van de Historische Kring Hoogeveen is goed te vinden en daar kunnen belangstellenden zien dat zij ook een grote fotocollectie hebben, en contact opnemen of langskomen. als ze iets specifiek zoeken. Als beheerder zou Anneke Pol dat het liefste zien, dat ook in de toekomst veel mensen de weg naar de bibliotheek zullen vinden om kennis te nemen van wat daar bijeengebracht is.

Historische Kring Hoogeveen <http://www.historishekringhoogeveen.nl>
gesproken met Anneke Pol-Snippe, archief en bibliotheekbeheer, redactie De Veenmol
opgericht 1984, 2700 leden
periodiek: De Veenmol 4 x per jaar
beeldcollectie: duizenden foto's en ansichtkaarten, waaronder 750 klassenfoto's;
klein deel digitaal

3.7 Historische Kring Gemeente Loenen

Tijdens het gesprek met Maarten Bootsma van de Historische Kring Gemeente Loenen buitelen de verwijzingen naar andere heemkundekringen, musea, en regionale verbanden voor archeologie en geschiedenis over elkaar heen. Het zindert in de Vechtstreek blijkbaar van de activiteiten op dit gebied. De lange lijst van aangesloten verenigingen op de site van 'Tussen Vecht tot Eem', de organisatie voor regionale geschiedenis die erg ondernemend is, getuigt daar ook van.

De Historische Kring Gemeente Loenen werkt samen met verschillende naburige verenigingen, op los-vaste basis. Met het Utrechts Archief is eigenlijk geen contact, maar dicht bij huis met het gemeentearchief Loenen, ondergebracht in het streekarchief, wordt het nodige samen gedaan. Leden van de Historische Kring komen al jaren veel bij het archief over de vloer, om materiaal te raadplegen en te helpen met het toegankelijk maken van documenten. Bootsma verwacht dat met de komst van het nieuwe streekarchief in Breukelen (waarin het gemeentearchief wordt opgenomen) de situatie er alleen maar beter op zal worden, omdat daar een professionele bezetting zal zijn en de nodige ruimte. Met een goed opgezet streekarchief zal de onderlinge samenwerking, ook met andere historische verenigingen in de regio, gemakkelijker worden.

De Loenense Historische Kring, opgericht in 1994, heeft bijna 600 leden, waarvan er zo'n 45 het bestuur en de werkgroepen draaiend houden. Bootsma ziet dat het niveau van activiteiten bij naburige verenigingen soms nog een stuk hoger is, maar met vier werkgroepen en een maandelijkse werkavond in de ruimte in de bibliotheek wordt er ook in Loenen heel wat werk verzet. De belangrijkste activiteit is uitgave van de Vechtkroniek, een blad waar de Historische Kring erg trots op is. Het wordt mooi uitgegeven en als een serieuze publicatie gewaardeerd. Om met name de oudere artikelen toegankelijk te houden is onlangs besloten 14 jaargangen compleet in te scannen, te ocr-en en op het web te zetten. Dat wordt vrijwilligerswerk, want uitbesteden kost teveel, en zal dus wel even duren. Een eerste boekuitgave, over de luchtwachtpost in Loenen, is inmiddels verschenen en het lijkt erop dat er meer zullen volgen.

Naast een werkgroep voor activiteiten -excursies, lezingen, wandelingen en filmavonden- en eentje die in het kader van oral history interviews afneemt is er een vierde werkgroep die de collectie van de vereniging beheert. Zij hebben de nodige kleine objecten, en zouden er wel meer willen hebben als er ruimte voor was. Ooit een eigen museum, dat zien ze wel voor zich, 'in een droom', zegt Bootsma. Foto's en ander beeldmateriaal maken het leeuwendeel uit van de collectie: nu meer dan 1500 foto's en ansichtkaarten, overwegend digitaal.

De Historische Kring krijgt dikwijls materiaal aangeboden om te scannen. Ze mogen het vaak lange tijd lenen om te bekijken en in te scannen, maar bijna niemand wil de originelen weggeven. Daardoor bezit de vereniging niet veel eigen afdrukken en negatieven. De gescande documenten zetten ze voor de eigenaar op een CD, als dank, en dat wordt meestal erg gewaardeerd. Met eigenaren wordt een duidelijke (schriftelijke) afspraak gemaakt over gebruik

van het materiaal zodat er geen problemen kunnen ontstaan over de rechten. Nu zij een grote collectie digitale foto's tot hun beschikking hebben, organiseert de Historische Kring sinds kort avonden waar foto's worden geprojecteerd, bijvoorbeeld speciaal voor één van de vijf kernen van Loenen, maar ook wel eens bijvoorbeeld in een zorgcentrum. Door die presentaties komt er informatie over de foto's boven tafel en melden zich mensen met nieuw materiaal. De Historische Kring verzamelt op deze manier actief, maar ze zijn selectief en accepteren alleen materiaal over Loenen. Voor foto's over andere plaatsen in de regio moeten men bij de zusterverenigingen zijn.

De foto's worden op 400 dpi gescand en als archiefbestand bewaard. Bootsma is amateurfotograaf en weet precies wat er bij scannen en beeldbewerken komt kijken. Een JPEG van de digitale foto wordt vervolgens in een Word-document gecombineerd met tekst: over wat er op de foto staat, de achtergrond en de context. Die documenten worden als PDF opgeslagen en kunnen gemakkelijk worden uitgeprint voor bezoekers en onderzoekers.

De bestanden zijn full-text doorzoekbaar, maar voor veel foto's geldt dat de nodige gegevens nog moeten worden nagezocht en vastgelegd. Als de plaats en straat bekend zijn kan daarop ook specifiek gezocht worden. Een deel van het materiaal is rond thema's gegroepeerd.

Hoewel de Historische Kring bij gelegenheid hun beeldmateriaal van harte met anderen wil delen, zijn ze vooralsnog niet van plan downloads in goede kwaliteit op hun website te plaatsen. Die wordt momenteel vernieuwd en het plan is de foto's er in lage resolutie op te zetten zodat iedereen kan zien wat er is. Een grote versie kan men dan aanvragen. Zo houdt de vereniging enig zicht op wat er met de foto's gebeurt.

Zelf De Historische Kring heeft zich voor de komende jaren als doel gesteld meer voor de jeugd te doen. Er wordt een werkgroep ingesteld die bijvoorbeeld materiaal voor werkstukken van jongeren bij elkaar zal brengen, en daar zitten dan ook foto's bij natuurlijk.

Het idee om zoveel mogelijk vrij op het web te zetten spreekt sommige leden wel aan, maar anderzijds bestaat er ook het gevoel dat je dan alles wat je met veel werk bijeengebracht hebt zomaar weggeeft. Nu de Vechtkroniek integraal Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen 27 op de website komt is dat een goed experiment om te kijken hoe openheid in de praktijk werkt.

Zoals Maarten Bootsma het formuleert: een historische vereniging moet rekening houden zowel met de sociale cohesie binnen de groep als met het grotere belang, en dat kan wel eens op gespannen voet met elkaar staan. Men wil samen bezig zijn met de geschiedenis van en voor de eigen omgeving, en je moet zorgen dat je het gemeenschapsgevoel behoudt als je met anderen gaat samenwerken en kennis gaat delen. De samenwerking moet voor de eigen gelederen ook echt iets opleveren wil men er in geïnteresseerd zijn.

Daar komt bij dat de Historische Kring niet altijd de middelen heeft om de technologie optimaal te benutten -niet het geld, maar ook niet de tijd en expertise. Een commentaarfunctie zou bijvoorbeeld best een meerwaarde kunnen

geven aan de nieuwe site, maar dat krijgen ze niet zomaar voor elkaar. Het zou goed zijn als er software beschikbaar zou worden gesteld die op verschillende niveaus tegelijk kon werken: denk aan zoiets als Picasa, waar ieder zijn eigen dingen plaatst en alles via één systeem samenkomt. Zo'n model spreekt Bootsma wel aan. Als historische vereniging moet je wel kunnen kiezen wat je wilt laten zien (hoe groot de plaatjes zijn bijvoorbeeld) en je allereerst op je eigen website kunnen richten. Het beste zou zijn als vandaar dan geaggregeerd kon worden. Op die manier zou je via een gezamenlijk platform misschien meer mensen kunnen bereiken zonder dat het eigen karakter en de eigen sfeer van de vereniging in het geding komen. Als er een idee zou zijn zo'n systeem op te zetten, dan was men in Loenen beslist geïnteresseerd om mee te denken.

Historische Kring Gemeente Loenen <http://www.hkgl.nl/>
gesprek met Maarten Bootsma, bestuurslid Historische Kring Gemeente Loenen
en contactpersoon van de werkgroep Historisch Beeldmateriaal
opgericht 1994, 600 leden
beeldcollectie: 1500+ foto's en ansichtkaarten (meerderheid in digitale vorm)

3.8 Stichting Ald Makkum

De stichting Ald Makkum heeft werkruimte middenin het oude centrum, in de Waag, uit 1698, die zij 's zomers delen met het toeristisch informatiepunt. Vroeger was hier een museum voor Fries aardewerk gevestigd, waarvan vitrines resteren die Ald Makkum dankbaar gebruikt voor kleine exposities op de eerste verdieping. Daar hangt ook een echte waag (die ouder is dan het gebouw) en een verdieping hoger bevindt zich de klok. Met het gebruik van de historische ruimte komt de zorg voor dit oude uurwerk dat je ook beneden kreunend en zuchtend z'n gang kunt horen gaan.

In deze historische omgeving vertelt Otto Gielstra, voorzitter van Ald Makkum en werkzaam als archivaris voor de gemeente Wûnseradiel, over de activiteiten van de stichting, te midden van computers en papieren. De oude registers op tafel worden momenteel door vrijwilligers ingevoerd in de computer. Bijzonder is dat zij proberen de gegevens van de burgerlijke stand direct te verbinden met de kadastrale kaart van 1830. Een heel gepuzzel, niet zozeer om het handschrift te ontcijferen, maar vooral om de nummers aan de juiste percelen te koppelen: in de loop van 100 jaar zijn er namelijk wel acht verschillende nummeringen gehanteerd.

Uiteindelijk zal alle beschikbare informatie via een aanklikbare kaart op het web toegankelijk worden: niet alleen gegevens over bewoners, maar ook foto's van het pand, de bouwhistorie (vergunningen, tekeningen etc.) en wat er verder nog maar over bekend is, via verschillende zoek- en selectievensters. Voor deze complexe toepassing wordt ter plaatse software op maat ontwikkeld. Ald Makkum bestaat sinds 1992 en is de enige echte historische vereniging binnen de 26 kernen die de gemeente Wûnseradiel uitmaken. De stichting heeft zo'n 300 donateurs en kleine groep vrijwilligers die zich inzetten voor het documentatiecentrum, de publicaties en de monumentenzorg. In andere dorpen zijn wel amateurhistorici, verzamelaars en groepen die zich specialiseren op één onderwerp (molens bijvoorbeeld), en is onlangs een Werkgroep Historisch Wûnseradiel opgezet om die allemaal te verbinden in een netwerk. Binnen de groep wordt gewerkt aan digitaliseren van collecties en er wordt ook materiaal uitgewisseld, zodat het daar beheerd wordt waar het beste thuishoort.

De gemeente steunt dat idee vanuit het besef dat er wat erfgoed betreft een aantal zaken verbeterd moet worden. Het gemeentearchief bijvoorbeeld, met stukken die teruggaan tot 1542 - dat wordt nu door Gielstra geordend. Bij de komende herindeling (tot een gemeente die de hele zuidwesthoek van Friesland omvat) zal het worden opgenomen in een nieuw streekarchief. Ook ontbreekt het de gemeente aan de nodige kennis over monumenten. Regelmatig springt Ald Makkum ertussen om over historische panden en stadsgeschiedenis uit te leggen waarmee rekening gehouden moet worden.

De gemeente heeft aan Ald Makkum ook foto's overgedragen. De fotocollectie is door systematisch verzamelen en giften van particulieren fors uitgedijd: 45.000 foto's, over de hele gemeente Wûnseradiel, en daarvan ongeveer een derde specifiek over Makkum. Er worden ook speciaal foto's bij gemaakt. Zo hebben zij afdrucken van opmetingsfoto's die in de oorlog door het Openluchtmuseum

zijn gemaakt van alle oude panden in Makkum. Op basis van die foto's, die nu 65 jaar oud zijn, maken ze nieuwe foto's van dezelfde plekken. Ook leggen ze voor de collectie evenementen vast.

Deze nieuwe foto's zijn digitaal, en het analoge materiaal is grotendeels gedigitaliseerd. In totaal zijn er 40.000 digitale beelden. Als scankwaliteit is gekozen voor een resolutie die afdrucken van 10 x 15 cm op 300 dpi mogelijk maakt. De TIFF's staan op 300 CD's en externe harde schijven. Behalve foto's heeft Ald Makkum landkaarten en tekeningen; daarvan zijn er nu 400 als PDF's in het systeem opgenomen maar het digitaliseren van de hele collectie zal nog wel een tijdje duren.

Het beschrijven doen ze bij Ald Makkum in AskSam, een flexibele database waar je ook lange stukken tekst in kwijt kunt. Zo kun je het verhaal achter een foto direct bij de andere gegevens opslaan. De lange teksten gaan dan in een apart bestand dat aan de foto gekoppeld is, zodat je bij gericht zoeken naar foto's niet gehinderd wordt door een overdaad aan treffers in de teksten. Ze werken al jaren met AskSam en Gielstra is er zeer over te spreken. Al het beeldmateriaal inmiddels beschreven, voor zover de gegevens bekend zijn. Bezoekers kunnen ter plekke in de computer zoeken en foto's bekijken. Ook worden de afbeeldingen veel gebruikt voor lezingen, in lesbrieven die Ald Makkum op verzoek voor scholen maakt, en voor publicaties.

De wikekalinder die elk jaar wordt uitgegeven staat vol historische foto's en is erg gewild, er wordt heel wat van verkocht. Jaarlijks proberen ze ook een of twee boeken uit te geven, met veel illustraties uit het fotoarchief. Meestal worden ze gepubliceerd in samenwerking met andere partijen die zelf onderzoek hebben gedaan of de publicatie financieren. Denk aan stichtingen en verenigingen die voor families monumenten en verzamelingen beheren en de familiegeschiedenis documenteren, die hebben wel wat geld over voor een mooi boekje. Ald Makkum kan bij zo'n project de nodige historische kennis inbrengen en als uitgever optreden. Gielstra zou willen dat Ald Makkum zelf meer historisch onderzoek kon doen maar dat komt steeds op een beperkt aantal mensen neer. Toch heeft Ald Makkum buiten de vaste periodiek (*Aldnijs*) sinds 1992 zelfstandig veertien boeken geschreven en uitgegeven.

Er wordt wel over onderzoek gerapporteerd op de jaarlijkse bijeenkomsten. Behalve lezingen zijn er op die avonden presentaties van foto's, en tegenwoordig ook film. Dat is een recente activiteit, en het slaat goed aan.

En dan doen de foto's nog dienst als aanknopingspunt voor achtergrondverhalen. Gielstra vertelt hoe hij af en toe een historische opname waar hij meer over zou willen weten, ergens ophangt waar echte oude Makkumers komen, bijvoorbeeld bij de kapper. Na een paar weken blijkt dat de foto bij deze of gene de nodige herinneringen wist op te roepen, en dat verhaal wordt dan vastgelegd.

Voor het netwerk dat Gielstra voor Wûnseradiel voor ogen staat komt er een gezamenlijke website, waar elke deelnemer pagina's kan maken over het eigen dorp, en zelf foto's en filmpjes plaatsen. Ald Makkum zal uit het beeldbestand een selectie maken voor de site, omdat het niet veel zin heeft een heel stel min of meer gelijke foto's op te nemen. Behalve de officiële onderschriften uit de beschrijvingen komt er een mogelijkheid voor bezoekers om commentaar

toe te voegen dat, na moderatie, zichtbaar zal worden op de site.

Gielstra is ervan overtuigd dat dit gaat werken, als je mensen maar iets aanbiedt waar ze wat aan hebben. Als voorbeeld noemt hij de kentekensite van Tresoar, waar mensen erg actief mee bezig zijn. De website is voor hem geen eindstation, hij ziet het als een opstapje naar de diepere ontsluiting, en de context van historische informatie en verhalen die de individuele deelnemers kunnen aanbieden.

Het is een hele klus om deze samenwerking van de grond te tillen zodat iedereen enthousiast is en de meerwaarde ervan ook echt wordt gerealiseerd. Gielstra zou er wel voorstander van zijn als er infrastructuur werd aangeboden voor historische verenigingen en een pakket met software om een website te maken. Nu ontwerpt iedereen een eigen site en moet ieder voor zich dezelfde kwesties oplossen. Voorwaarde zou wel zijn dat je zelf direct materiaal op de site kunt plaatsen en je eigen omgeving zelf beheren, en dat er een koppeling is met je bestaande informatiesysteem, door automatische export van gegevens naar de webomgeving.

Zoiets is er (nog) niet, en dus werkt Ald Makkum de komende maanden met partners uit Wûnseradiel aan een eigen gedeelde webtoegang. Materiaal is er in elk geval genoeg.

Stichting Ald Makkum <http://www.ald-makkum.nl/>

gesprek met Otto Gielstra, voorzitter en deeltijdarchivaris bij gemeente Wûnseradiel
opgericht 1982, 300 leden

periodiek *Aldnijs*

beeldcollectie: 45.000 foto's waarvan 40.000 digitaal; kaarten, tekeningen.

3.10 Heemkunde Markelo - De Hofmarken

De bushalte in Markelo ligt naast de museumboerderij Eungs Schöppe en de VVV. Daar staat een plaquette 'met dank aan alle vrijwilligers', geplaatst ter ere van degenen die zich inzetten voor de Dorpsfeesten. Een eerste aanwijzing voor de centrale rol van vrijwilligers in het bloeiende dorpsleven.

Stichting Heemkunde Markelo zetelt tijdelijk in twee ruime vertrekken in de kelder van het voormalig gemeentehuis. Twee keer per week werken hier vrijwilligers, aan het scannen van foto's, het omvangrijke knipselarchief en het beheer van de collectie. De voorzitter en penningmeester van Heemkunde Markelo, de heren G.J. Leferink en J. Stoelhorst, ontvangen mij daar te midden van computers, een aantal scanners, grote tafels, en rijen ordners, ladekasten en oude leggers in perkamenten banden langs de muren.

Leferink vertelt dat Heemkunde Markelo is opgericht vanuit genealogische interesse van een aantal mensen die in 1996 besloten dat ze gezamenlijk meer konden bereiken met hun hobby. Ze richtten een stichting op, kregen steun van de gemeente en toegang tot het archief. Toen zijn ze meteen voortvarend begonnen met het invoeren van DTB gegevens uit gemeentelijke, kerkelijke registers, en leenregisters (die teruggaan tot de 13e eeuw).

Het toeval wilde dat Pro-gen (bekende software voor genealogische gegevens) in Markelo wordt ontwikkeld. Het directe contact met de bouwers maakte het gemakkelijk het programma aangepast te krijgen en de zaken meteen op een eigentijdse manier op te zetten. Stoelhorst voegt toe dat zij in hun werk ook het nodige met computers deden en daarom direct de mogelijkheden zagen. Zeker toen werkten andere verenigingen vaak nog vanuit een papieren wereldbeeld. Van de gemeente Markelo konden zij het fotoarchief en krantenarchief in bruikleen krijgen mits er samenwerking tot stand kwam met de twee andere erfgoedverenigingen: de museumboerderij en de folkloristische vereniging (die zich voornamelijk op boerendans richt). Ze verenigden zich in de 'Stichting Foto en Krant' die het fotoarchief ging ordenen, beschrijven, scannen en invoeren in de computer. In die periode werden ook de eerste contacten gelegd met zusterorganisaties in Goor en Diepenheim om ervaringen uit te wisselen. Die samenwerking met andere historische verenigingen kon op een hoger plan getild worden toen bij de samenvoeging van enkele gemeentes tot de nieuwe gemeente Hof van Twente subsidies voor gezamenlijke projecten beschikbaar kwamen. Een doortimmerd plan voor een beeldbank voor alle historische verenigingen van Hof van Twente werd meteen gehonoreerd. 'De Hofmarken' heet het samenwerkingsverband, dat een beeldbank beheert met 25.000 foto's van de zes partners, waar dagelijks nieuw materiaal aan wordt toegevoegd. Samen hebben de verenigingen zo'n 50.000 foto's, voor de beeldbank maakt ieder een eigen selectie.

Leferink benadrukt dat waarborgen van de onafhankelijkheid van de deelnemers een voorwaarde was voor succes: ze beheren nu net als tevoren hun eigen beeld- en knipselarchief en bepalen zelf het tempo van invoeren. Het is volgens Leferink en Stoelhorst ook een absolute voorwaarde voor een bloeiend gemeenschapsleven dat men op het niveau van het dorp of buurtschap met eigen dingen bezig kan zijn. Zou men activiteiten van de historische verenigingen

van Hof van Twente samenvoegen, dan zou dat meteen hun einde betekenen. Omdat Heemkunde Markelo in Pro-Gen al een goedwerkend systeem voor hun foto's had opgezet, met gestandaardiseerde rubriceringen, en de anderen niet, lag het voor de hand dat zij zich bij Markelo aansloten. Er werd gekozen voor software van Atlantis en bestaande gegevens werden daarheen overgezet. Heemkunde Markelo heeft originele negatieven en afdrukken, maar ook veel scans van foto's en ansichtkaarten. Verzamelaars stellen nog steeds nieuw materiaal beschikbaar, eigenlijk steeds meer naarmate de stichting zichtbaarder wordt door hun activiteiten. Niet iedereen wil het materiaal afstaan, dan wordt een digitale kopie gemaakt voor het beeldarchief. Er wordt goed op kwaliteit en doelmatigheid gelet. Onlangs werd een diascanner aangeschaft om een grote verzameling dia's snel te kunnen inscannen (ook als vriendendienst voor zusterverenigingen). Eén van de vrijwilligers legt zich toe op beeldbewerking.

Wie op zoek is naar historische informatie over Markelo weet de stichting wel te vinden. Regelmatig zoeken mensen hen op die ooit in Markelo woonden, of wier familie ervandaan komt. Stoelhorst vertelt dat niet zo lang geleden een vrouw langskwam die als kind in de oorlog was ondergebracht in Markelo. Haar herinneringen beperkten zich tot kleine gebeurtenissen, bijvoorbeeld van de school, maar doordat alles over die school was uitgezocht konden ze het verhaal goed voor haar aanvullen.

Voor Heemkunde Markelo dient het ontsluiten van genealogische bronnen, van het kadaster, en van allerlei gegevens die zij verwerven door lenen en schenkingen, uiteindelijk om de geschiedenis van Markelo te kunnen schrijven. Die wordt in eigen beheer in mooi geproduceerde boeken uitgegeven, in een tempo van een deel per vier jaar, en er is veel belangstelling voor. Momenteel wordt er gewerkt aan deel 4. De geschiedenis van de boerderijen en hun bewoners, die in detail is uitgezocht, is gekozen als invalshoek voor de boeken. Dat is boeiend voor de huidige bewoners, maar ook degenen die een huis willen kopen of verbouwen (makelaars, architecten) kunnen er hun voordeel mee doen.

Kennis over gebruiken, tradities, de landbouw, namen, historische gebeurtenissen etc. wordt gebruikt voor de kaderteksten waarmee de boeken gelardeerd zijn. Ook het omvangrijk knipselarchief wordt hiervoor benut. De 100.000 knipsels zijn verzameld door jarenlang het archief van de regionale krant Tubantia door te spitten en artikelen te kopiëren. Nu worden ze geïndexeerd, en deels gescand en opgenomen in de beeldbank.

De Hofmarken heeft zo'n 50 bezoekers per dag. Heemkunde Markelo ziet een opgaande lijn in gebruik van het materiaal dat zij beheren, en verwacht dat ook de foto's steeds meer gebruikt gaan worden. Misschien dat er dan ook meer afdrukken van foto's verkocht gaan worden; nu is de opbrengst hiervan bescheiden. Het is nu in alle opzichten gemakkelijker een foto te bestellen, er is prominent functionaliteit voor ingebouwd. Omdat de foto's en scans geschonken zijn, soms door de fotograaf zelf, vormt auteursrecht geen probleem. Met een beeldbank die goed draait en goed bezocht wordt hebben zij niet direct behoefte aan een provinciaal platform voor historische verenigingen -waar momenteel in Overijssel aan gewerkt wordt. Stoelhorst legt uit dat zij vooral bezorgd zijn dat ze hiervoor dingen opnieuw zullen moeten doen, net nu ze

het zelf voor elkaar hebben. Vooral nog is dat niet helemaal duidelijk, dus ze volgen vanuit Markelo met interesse de voortgang. Ook deelname aan andere platforms, zoals Flickr, vinden zij minder belangrijk dan vindbaarheid van hun foto's door zoekmachines (Google), en dat laatste zal naar verwachting volgend jaar met Atlantis mogelijk zijn.

Het project dat nu bovenaan het lijstje staat is echter van heel andere aard: een nieuw onderkomen. Hun werk- en archiefruimte wordt gesloopt, en een andere plek waar ze hun werk kunnen voortzetten is nog niet gevonden. Vanwege de omvang van het archief en de apparatuur en de bezigheden van de vrijwilligers is er behoefte aan royale huisvesting. Stoelhorst en Leferink zien nog geen oplossing in het verschiet en verwachten dat zij daar de komende maanden veel energie in zullen moeten steken. Pas als dit geregeld is kunnen er nieuwe plannen gemaakt worden.

Heemkunde Markelo - De Hofmarken <http://www.dehofmarken.nl/>
gesproken met: G.J. Leferink, voorzitter, en J. Stoelhorst, penningmeester en projectleider beeldbank

1. Stichting Heemkunde Markelo
opgericht 1996, 275 donateurs
periodiek: Marclo's Chronyke 2 x per jaar
beeldcollectie: 25.000 foto's, 100.000 krantenknipsels vanaf ca. 1880, bouwaanvragen/
tekeningen,
2. Vereniging Heemkunde Ambt-Delden
300-350 leden
beeldcollectie: 10.000 fotos, knipselarchief
3. Twents Streekarchief/Stichting Historisch Centrum Hof van Twente
archief en documentatiecentrum, Delden
beeldcollectie: 5000 foto's
Stichting Historisch Goor (incl historisch museum)
2002 (fusie van Stichting Oudheidkamer Goor, opgericht in 1955, en Stichting Goors Historie, opgericht in 1979), 450 donateurs
periodiek: De Schietspoel 2 x per jaar
beeldcollectie: 3000 foto's, knipsels
5. Historische Vereniging Old Deep'n
opgericht 1994, 180 leden
• infobulletin
beeldcollectie: 8000 foto's, groot knipselarchief
6. Stichting Foto en Krant Markelo
zie Heemkunde Markelo
Beeldbank Hofmarken:
beeldcollectie: ruim 22.500 foto's en 20.000 beschrijvingen van krantenknipsels

3.11 Oud Monnickendam

De historische vereniging Oud Monnickendam houdt zich op tal van manieren bezig met de geschiedenis van Monnickendam. Niet alleen organiseren ze lezingen en excursies en publiceren ze een jaarboek, ze hebben, via aparte stichtingen, ook de zorg voor het museum de Speeltoren, met het oudste bespeelbare klokkenspel ter wereld (dat op de website te beluisteren valt), en voor een unieke vloot van achttien oude ijsschuiten. Meer dan twintig stadsgidsen zijn beschikbaar om bezoekers rond te leiden door historisch Monnickendam. Om te zorgen dat het centrum mooi blijft maakt de vereniging zich bovendien sterk voor behoud en restauratie van oude gebouwen en monumenten. Zoals op de website te lezen valt gaat het Oud Monnickendam erom 'het stads- en landschapsschoon van Monnickendam te bewaren, te beschermen en waar mogelijk te vermeerderen'. Vincent Keesmaat, die de website onderhoudt, benadrukt dat hun activiteiten zich beslist niet alleen richten op de studie en documentatie van het verleden, maar net zo goed op de historische elementen van het Monnickendam van nu, een bloeiend plaatsje dat bloeiend moet blijven. Als er (bouw)plannen gemaakt worden die niet lijken te rijmen met de monumentale status van panden of de uitstraling van het stadje komt de vereniging in actie. Ze proberen wel zich constructief op te stellen want je kunt niet gewoon overal tegen zijn. Zo hebben zij op eigen initiatief een compleet verkeerscirculatieplan uitgedacht waar de gemeente momenteel op studeert. Want Oud Monnickendam wordt als serieuze gesprekspartners gezien als het gaat om de omgang met stedelijk schoon.

Hun activiteiten zijn allereerst bedoeld voor de inwoners van Monnickendam - van wie er om en nabij 1000 lid zijn van de vereniging- maar ze hopen ook een bezoek aan Monnickendam aantrekkelijk te maken voor toeristen. Naast stadsgidsen die een mooi verhaal kunnen vertellen zijn er wandelingen beschreven op papier, langs oude gevelstenen bijvoorbeeld, die door een werkgroep bestudeerd en gefotografeerd zijn.

In het museum worden voorwerpen uit de geschiedenis van Monnickendam tentoongesteld en tijdelijke kunstexposities gehouden. De bedoeling is het museum op korte termijn ingrijpend te verbouwen, en een stel leden van Oud Monnickendam zitten tot over hun oren in plannen en overleg. Na de opknopbeurt zal er in het museum ruimte zijn om de collectie en het archief van Oud Monnickendam beter te organiseren. Keesmaat vertelt dat de fotocollectie die op de website te zien is grotendeels afkomstig is uit een verzameling digitale beelden die het museum op de computer had staan. De herkomst van die beelden is inmiddels enigszins in de vergetelheid geraakt. De documentatie over de foto's is niet compleet en de kwaliteit wisselt, maar het betekende wel het begin van een verzameling van inmiddels vele honderden digitale plaatjes. 36 Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen Keesmaat zoekt zelf naar foto's om in te scannen, en mensen sturen ze af en toe ook naar hem op. De afdrukken en negatieven die er zijn worden bewaard met de rest van het archief, in het museum. Dat materiaal wordt regelmatig geraadpleegd en is uitgegroeid doordat sommige leden historisch onderzoek deden of doen en daarvoor een archief aanleggen dat dan uiteindelijk bij de vereniging terecht komt. Maar Oud Monnickendam heeft niet de bedoeling een documentatiecentrum te zijn.

Er zijn een aantal mensen in Monnickendam die er grote verzamelingen op nahouden, bijvoorbeeld van vele duizenden foto's of ansichtkaarten. Tot die privéverzamelingen heeft de vereniging niet zomaar toegang. Niet alle verzamelaars zijn bereid spullen uit te lenen, om ze in te laten scannen of tentoon te stellen. Het is wel voorgekomen dat een verzamelaar een boekje liet maken van een aantal afbeeldingen, zodat de plaatjes bekend zijn, maar de historische vereniging kan ze niet opnemen op de website. Keesmaat vindt dat jammer, er zit bijzonder materiaal tussen dat veel mensen graag eens zouden zien. Hij is blij dat wel alle Jaarboeken van de vereniging vrijwel integraal op de site staan, zo'n 180 volledig doorzoekbare bestanden met artikelen die over een periode van 34 jaar gepubliceerd zijn.

De beeldbank op de website is fraai vormgegeven en technisch geavanceerd. Er staan zelfs bekende hippe icoontjes op om beelden te 'embedden' of 'sharen' via Facebook en Twitter. Keesmaat moet een beetje lachen als ik zeg verrast te zijn door de bijdetijdse presentatie. Het is namelijk toevallig zo gekomen, een buitenkansje, doordat het bedrijf dat de website host de functionaliteit voor deze beeldbank onlangs aanbood, gratis en voor niks. Omdat de toepassing ook nog eens het werk van de webmaster eenvoudiger maakte zag Keesmaat direct dat ze hiermee een flinke stap vooruit zouden maken. De foto's zijn geordend in albums en bij de individuele foto's verschijnt informatie in een strakke overlay. De bezoeker kan foto's downloaden of diashows bekijken op volledige schermgrootte. Zoeken op trefwoord of straatnaam kan niet. Hoeveel gebruik er van de foto's gemaakt wordt is niet bekend, er zijn alleen bezoekersstatistieken voor de hele website. Maar de ambities met de fotocollectie zijn bescheiden, op de website wil men vooral bezoekers in staat stellen interessante plaatjes van Monnickendam te bekijken. De huidige beeldbank met de nadruk op mooie presentatie sluit aan bij die doelstelling.

Oud Monnickendam werkt af en toe samen met naburige historische verenigingen en onderhoudt goede contacten met het Waterlands Archief. Dat organiseert wel eens bijeenkomsten voor de verenigingen in de regio. Oud Monnickendam staat in de Geschiedenisbank Noord-Holland en zou ook mee kunnen doen met de beeldbank die hieraan verbonden is, maar daar ziet Keesmaat niet veel in. Hij noemt die beeldbank 'heel gebruikersvriendelijk'. Je krijgt er kleine fotootjes te zien en als je doorklikt komt er niet een grote foto, maar belandt je op een pagina van de beherende instelling -waar je dan soms opnieuw naar de foto moet gaan zoeken (bijvoorbeeld bij materiaal van het Noord-Hollands Archief). Al heeft de Beeldbank Noord-Holland veel materiaal over Monnickendam, uit verschillende archieven, voor het bekijken van beelden vindt Keesmaat de functionaliteit van Oud Monnickendam veel prettiger. Voor deelname is het bovendien een obstakel dat je als vereniging dan je foto's twee keer moet uploaden, wat veel gevraagd is voor een vrijwilligersorganisatie. In principe is Keesmaat voorstander van alle opties die een site levendiger kunnen maken, maar hij twijfelt of bijvoorbeeld een commentaarfunctie daar werkelijk toe zal bijdragen. Misschien levert het wel voornamelijk werk op vanwege onzincommentaren die moderatie voor- of achteraf noodzakelijk maken. Het voordeel van een groter verband, om meer mensen te bereiken, daar ziet hij wel iets in, en met de huidige technologie moet het mogelijk zijn dat op een handige manier te realiseren. Hij staat ook niet afwijzend tegenover platforms als Flickr of Picasa om zichtbaarheid en interactiviteit te vergroten. . Aan de andere kant, het opbouwen van een beeldcollectie is voor Oud Monnickendam

geen hoofddoel, en met het scala van activiteiten die ze ondernemen hebben ze al meer dan genoeg om handen. Nu ze een mooie beeldbank hebben is er niet direct behoefte aan iets nieuws op dit gebied.

Vereniging Oud Monnickendam <http://www.oudmonnickendam.nl>

gesprek met Vincent Keesmaat, secretaris en beheerder website en beeldbank

opgericht 1950, 1000 leden

de vereniging heeft aparte stichtingen opgericht voor Museum De Speeltoren en de Stichting IJsschuiten Gouzee

Jaarboek

geen beeldcollectie, alleen kleine selectie op website

3.11 Beeldbank Noord-Holland

Wie plaatjes over Noord-Holland zoekt kan via de Beeldbank Noord-Holland veel vinden: materiaal van zo'n vijftig organisaties, waarvan sommige met grote collecties, samen goed voor ruim 350.000 afbeeldingen. Wie op zoek is naar een foto van een molen of kasteel vindt hier in een paar stappen allerlei plaatjes uit de hele provincie. Ook voor afbeeldingen over één bepaalde plaats biedt de beeldbank een handige toegang, want dikwijls is beeldmateriaal van een stad of dorp dikwijls bij verschillende instellingen terechtgekomen. Zoeken in de Beeldbank Noord-Holland naar foto's van een specifieke locatie levert daarom meestal ook treffers op die op de site van een gemeentearchief niet naar boven komen.

De beeldbank is ontstaan vanuit het Noord-Hollands Archief (toen nog Rijksarchief Noord-Holland) en biedt gezamenlijke toegang tot beeldcollecties van de deelnemers. Strikt genomen is het geen beeldbank maar een zoek-en-verwijzingsstelsel: de plaatjes staan opgeslagen bij de deelnemers die ze beheren.

De Beeldbank Noord-Holland laat kleine afbeeldingen zien als antwoord op een zoekactie, maar verwijst voor de grotere plaatjes door naar de site van de beheerder. Daar worden ze getoond zoals die organisaties hebben bepaald, en daar kunnen ook afdrucken en digitale kopieën worden aangevraagd, volgens de procedures van de individuele deelnemers.

De Beeldbank Noord-Holland fungeert als een gezicht naar buiten, als een zoek- en presentatieplatform, benadrukt Vibeke Roeper, die bij Cultureel Erfgoed Noord-Holland (CENH) samen met een collega als coördinator optreedt.

De beeldbank is verbonden met de Geschiedenisbank Noord-Holland, waarin informatie over historische verenigingen, oudheidkamers en streekmusea is opgenomen. Daar is een beeldmodule in opgenomen zodat de plaatjes van deelnemers ook daar bij de andere informatie getoond kunnen worden, en de beeldbank is zo rechtstreeks verbonden met een platform voor historische verenigingen.

Het aantal verenigingen dat deelneemt aan de beeldbank lijkt vrij constant te zijn. Roeper legt uit dat er momenteel niet actief geworven wordt onder andere omdat er door de provincie overwogen wordt een andere presentatie te kiezen, bijvoorbeeld in de richting van een digitaal museum. Dat is allemaal nog onzeker maar betekent in elk geval dat nu even pas op de plaats wordt gemaakt met de beeldbank.

De ervaringen van de afgelopen jaren hebben geresulteerd in de nodige kennis. Roeper vindt het concept van de beeldbank goed werken: men kan eenvoudig deelnemen, het is gemakkelijk uit te breiden, en het is een laagdrempelige kennismaking voor het publiek, die ook redelijk gemakkelijk te promoten is. Vorig jaar is er bijvoorbeeld een ansichtkaartenactie gedaan, met afbeeldingen uit de beeldbank, die werden verspreid om er meer bekendheid aan te geven. Met meer dan 150.000 bezoekers voor de beeldbank/geschiedenisbank kan CENH (en de deelnemers) ook tevreden zijn.

Voor CENH staat de beeldbank niet op zich maar past binnen hun activiteiten

om erfgoed toegankelijker te maken. In dat kader ondersteunen ze digitaliseren in algemene zin, niet alleen voor de beeldbank, zij hebben vorig jaar bijvoorbeeld een themabijeenkomst over digitaliseren georganiseerd waarvoor veel belangstelling was. Roepers indruk is dat men graag wil, maar niet altijd de middelen heeft om grootscheeps te digitaliseren.

Zij weet ook dat er verenigingen zijn die wel beeldmateriaal digitaliseren maar het niet in de Beeldbank Noord-Holland onderbrengen. Dat kan komen doordat er verschillende opvattingen zijn over hoe je met je beeldmateriaal omgaat: zij heeft ervaren dat sommige verenigingen hun foto's vooral willen gebruiken voor thema-avonden voor hun leden, en dus niet veel behoefte hebben aan een beeldbank.

Een ander probleem blijft de techniek. Historische verenigingen verzinnen hun eigen oplossingen, soms komt daar ook de nodige huisvlijt bij kijken omdat men de commerciële pakketten snel te duur vindt. Op de regiobijeenkomsten wordt onderling veel informatie uitgewisseld over wat er mogelijk is tegen lage kosten, maar dat leidt niet echt tot standaardisatie: de praktijk is vooralsnog dat er een groot arsenaal aan software, al dan niet zelfgebouwd, in gebruik is. Omdat de Beeldbank Noord-Holland moet kunnen communiceren met het systeem van de beheerder, om resultaten te kunnen laten zien en gebruikers door te verwijzen, kan een eigengebouwd systeem voor de beeldbank ongeschikt blijken. Het komt nog regelmatig voor dat databases niet met elkaar overweg kunnen.

Er wordt óók regelmatig om een handig en goedkoop systeem gevraagd door verenigingen, wat betekent dat ze nog niet alle de ideale oplossing hebben gevonden. Voor hen die nog zoeken kan een gezamenlijke beeldbank een goede functie vervullen. De voorlopers daarentegen, degenen die hun eigen oplossingen al jaren geleden hebben bedacht -en die waarschijnlijk het meeste materiaal hebben gedigitaliseerd- hebben juist moeite met een gedeelde voorziening. Zij hebben al veel ingevoerd in hun eigen database, waarvan ze zeer waarschijnlijk iets moeten aanpassen of opnieuw moeten doen voor deelname aan de Beeldbank Noord-Holland. Daar hikken ze tegenaan - begrijpelijk, vindt Roeper -en dat verklaart waarom sommigen niet meedoen.

CENH probeert de historische verenigingen tegemoet te komen en hun belangen te beschermen, ook bijvoorbeeld bij het opzetten van de Historische Informatie Punten (HIP's) in de provincie. Vanwege hun kennis van de lokale geschiedenis zijn historische verenigingen serieuze partners bij dit initiatief, en CENH vindt het belangrijk dat erkend wordt welke rol zij hierin vervullen.

In het algemeen geldt dat het moeilijk is een aanpak te vinden waar alle verenigingen iets aan hebben. Onder de 115 historische verenigingen in de provincie lopen de zwaartepunten, wensen en aanwezige kennis nogal uiteen. Al hebben zij veel leden en is er voor hun activiteiten flink wat belangstelling, waar de vereniging zich op richt en hoe ze het aanpakken is uiteindelijk vaak afhankelijk van een klein groepje actievelingen. Daardoor varieert hun aanpak nogal en moet je als ondersteunende organisatie ook flexibel optreden.

Beeldbank Noord-Holland <http://www.beeldbank-nh.nl/>
gesprek met Vibeke Roeper, Cultureel Erfgoed Noord-Holland

beeldcollectie: ruim 350.000 referentiebeelden, naar materiaal beheerd door deelnemers
50 deelnemers (gemeenten, gemeentearchieven, historische genootschappen, musea)

3.12 Heemkundekring Land van Ravenstein

Ravenstein heeft een kleine heemkundekring met grote ambities. Kees Verhoeckx, bestuurslid en verantwoordelijk voor de website, ontvouwt hun plannen: het vestingstadje aan de Brabantse kant van de Maas wordt als het aan hen ligt het centrum voor cultuurhistorische verkenningen van het Land van Ravenstein -een gebied dat zich vanaf de Maas zuidwaarts uitstrekt tot voorbij Uden en dat, als een van de 'vrije heerlijkheden', tot de Franse tijd los van de Republiek is gebleven.

De historische vereniging van 120 leden werd ongeveer 25 jaar geleden opgericht voor het behoud van historische panden en het beschermde stadsgezicht. In de loop der jaren is het zwaartepunt verschoven naar publieksactiviteiten, om, zoals ze het zelf formuleren 'op een eigentijdse manier mensen in staat (te) stellen om vanuit cultuurtoeristisch perspectief kennis te maken met de bijzondere geschiedenis van het Land van Ravenstein'.

Die bijzondere geschiedenis wordt thematisch benaderd: Ravenstein als vestingstad aan de grens van Brabant, bedrijvigheid in en rond het stadje, de geschiedenis van het religieuze leven, en de invloed van het landschap en de wispelturige Maas op het dagelijks bestaan. Aan de hand van die thema's zet de heemkundekring meerjarige projecten op die verschillende activiteiten combineren.

In het kader van 'Bedrijvig Ravenstein' is de afgelopen jaren gewerkt aan de restauratie van een leerlooiershuisje, het enige wat nog herinnert aan de schoenindustrie die tot 1977 in Ravenstein bestond. Voor dit project heeft de heemkundekring foto's van bedrijvigheid verzameld voor een tentoonstelling, die in 2006 plaatsvond, en een publicatie. Die foto-inzameling was erg succesvol, er zijn vele honderden foto's aangeleverd die op speciale foto-avonden werden bekeken, besproken en beschreven.

De foto's zijn bijeengebracht om te worden gebruikt binnen het project, niet met het doel een eigen fotoverzameling op te bouwen, legt Verhoeckx uit. In Ravenstein verzamelen ze niet om het verzamelen. Al proberen ze wel de vragen te beantwoorden die via de website binnenkomen, ze profileren zich niet als documentatiecentrum, en een museum willen ze ook niet. Voor Verhoeckx, die als geschiedenisdocent voor de klas heeft gestaan, is het duidelijk: materiaal zo toegankelijk mogelijk maken en dan vooral gebruiken om het verhaal neer te zetten, dáár gaat het om. De lezingavonden zijn bijvoorbeeld altijd goed bezocht omdat er op een ontspannen en boeiende manier iets verteld wordt. Al staat er van alles op het web, dat blijft trekken.

Toen een werkgroep eind jaren negentig voor het eerst met foto's aan de slag ging werd met het oog op de toegankelijkheid meteen ingezet op digitale 42 Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen beelden. Er is toen voor gekozen de afdrucken die door leden en inwoners van Ravenstein aan de heemkundekring ter beschikking worden gesteld onmiddellijk te scannen. De originelen gaan retour naar de eigenaar en de bestanden worden in de Film- en Fotobank Noord-Brabant (FFNB) beschreven en opgeslagen.

In het begin was de FFNB er overigens nog niet. De Heemkundekring Land van Ravenstein was een van de verenigingen die toentertijd bij de Brabantcollectie pleitten voor een centrale voorziening voor foto's. Verhoeckx ziet de fotobank als een prima instrument om beeldmateriaal beschikbaar te stellen, en ook als beheeromgeving voldoet de FFNB uitstekend. De beeldbank zit goed in elkaar en is gebruiksvriendelijk, al moet je er wel mee leren omgaan en er de nodige tijd in steken, zoals met elk programma. Toen de FFNB van start ging hebben ze in Ravenstein drie avonden georganiseerd om vrijwilligers en ander geïnteresseerden te laten zien wat er mee kon. Dat hielp mensen over een drempel heen.

Verhoeckx zet wel een kanttekening bij het fenomeen 'beeldbank'. Als je een specifiek plaatje nodig hebt is zo'n database met zoekfunctie natuurlijk prachtig. Maar hoe vaak ga je er naartoe uit belangstelling voor geschiedenis of je omgeving? Het blijven toch losse plaatjes zonder context en zonder verhaal. Het 'zoekplaatje' dat de heemkundekring elke maand op de website zet roept bijvoorbeeld wél zo'n verhaal op. Het wordt door een regionale I krant - overgenomen, en altijd komen er een aantal reacties, die Verhoeckx bekijkt voordat ze geplaatst worden. Deels omdat het altijd kan gebeuren dat er een ongelukkige opmerking wordt gemaakt over personen, deels omdat een kleine redactionele controle voorkomt dat er slordige teksten op de site komen te staan.

Voor een nieuw project, de Monumentenbank, wil de heemkundekring ook het nodige met foto's gaan doen. Een aantal jaren terug zijn alle 300 monumenten in het stadje gedocumenteerd, met uitgebreide beschrijvingen en foto's. De heemkundekring mag van de gemeente Oss die informatie gebruiken voor publicatie op het web. Alles is overgezet naar een database, en nu wordt er gewerkt aan de presentatie - met Web 2.0 functionaliteit. Bezoekers moeten opmerkingen, eigen foto's en verhalen kunnen plaatsen om de (nogal technische) gegevens in de database aan te vullen, zodat er een volledig en levendig beeld ontstaat. Om het project een vliegende start te geven staat er een fotojacht gepland: een weekeinde waarin mensen worden uitgedaagd de 300 monumenten te fotograferen anno nu.

Maar hét project waar de heemkundekring al geruime tijd naartoe werkt is het Bezoekerscentrum Expeditie Land van Ravenstein. Een veelomvattend project dat helemaal past bij de doelstelling om op eigentijdse manier en vanuit cultuurtoeristisch perspectief te werk te gaan. Een flinke subsidie moet ervoor zorgen dat voor het Bastion bij de molen, die jaren geleden mede op initiatief van - de heemkundekring gerestaureerd is, een multimediale presentatie ontwikkeld kan worden die bewoners en bezoekers van de streek iets laat ervaren van de geschiedenis. De beleving, een goed informatief verhaal, verteld in (bewegend) beeld en geluid, daar zal het om draaien. Objecten, foto's, teksten kunnen daar deel van uitmaken, maar een eenvoudig tentoonstellinkje staat Verhoeckx en zijn medebestuurders beslist niet voor ogen. Wat bezoekers in het centrum ervaren zal hun aanmoedigen het Land van Ravenstein verder te gaan verkennen, met auto of fiets of te voet. Daarvoor zijn al (thematische) routes bedacht, en daar wordt straks Interactive Voice Response (IVR) aan toegevoegd: de mogelijkheid om op bepaalde punten een 0900-nummer te bellen om uitleg te horen. En natuurlijk hoort er een interactieve website bij die mensen tevoren warm kan maken voor een expeditie naar

Ravenstein.

Er zijn een heleboel partijen bij het project betrokken, zoals Brabants Heem, het VVV, gemeente en provincie, collega heemkundekringen uit het Land van Ravenstein en het Museum voor Religieuze Kunst in Uden. De bedoeling is gezamenlijk het net nog wijder te gaan spannen in de komende jaren, ook buiten het Land van Ravenstein.

Verhoeckx vindt het vanzelfsprekend dat je als heemkundekring bij het bedenken van activiteiten je niet alleen richt op je eigen leden maar ook kijkt naar mogelijkheden om bedrijvigheid te bevorderen. Als je kunt inspelen op de markt voor dagtripjes, bedrijfs- of familieuitjes, en korte vakanties, levert het niet alleen rechtstreeks inkomsten op, maar wordt het ook gemakkelijker fondsen te werven bij gemeente en sponsors.

Dat je als vereniging van vrijwilligers zulke ambitieuze plannen kunt maken, komt doordat er veel draagvlak is. Gebruiken, tradities en rituelen verdwijnen niet maar veranderen, mensen zoeken steeds weer naar betekenis en beleving, de laatste tijd zelfs sterker dan een tien, twintig jaar terug, denkt Verhoeckx. In zijn ervaring worden ze altijd enthousiast als je het achterliggende verhaal op een aanstekelijke manier naar voren haalt. Dat versterkt gevoelens van verbondenheid met de omgeving en vergroot vervolgens weer de interesse in activiteiten rond erfgoed en geschiedenis. Voor de komende jaren hebben ze daar in Ravenstein nog genoeg plannen voor.

Heemkundekring Land van Ravenstein <http://www.heemkunderavenstein.nl/>
gesprek met Kees Verhoeckx, bestuurslid , verantwoordelijk voor de website
120 leden
elektronische nieuwsbrief
beeldcollectie: kleine 2000 foto's in Film- en Fotobank Noord-Brabant

3.13 Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk

Midden in het Groene Hart staat, aan een sloot met een boot met melkbussen, de boerderij waarin het Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk gevestigd is. Afgelopen winter is achter de boerderij een tentoonstellingsruimte geplaatst, een 'Finse bungalow', ter vervanging van de vorige expositieruimte, een authentieke hooiberg die enkele jaren geleden is afgebrand. Hier zijn de ontvangstbalie, de tijdelijke opstellingen en de filmzaal gesitueerd, de boerderij zelf is ingericht om te laten zien hoe men in Reeuwijk in de eerste decennia van de twintigste eeuw leefde. In deze streek stond het leven vaak in het teken van veen en turfwinning waardoor uiteindelijk de Reeuwijkse Plassen zijn ontstaan. Dat is de rode draad in het museum, waarover ook een uitgebreid diaklankbeeld in de filmzaal vertoond wordt.

Nel van der Bas vertelt hoe het museum tot stand kwam tijdens een rondgang langs de verschillende stijlkamers en op de royale zolder die als documentatiecentrum is ingericht. Daar staan aan de ene kant de computers van de genealogen, aan de andere kant die voor de beeldcollectie, met daartussen lange boekenkasten en een ouderwetse leestafel. Elk weekeinde van april tot december is het museum, en daarmee de bibliotheek, geopend. Nel van der Bas zorgt er voor het fotoarchief.

De collectie omvat zo'n 5000 beelden, die allemaal zijn gescand en beschreven. Soms van originele foto's en Ansichtkaarten, soms van kopieën, soms van materiaal dat zij mochten lenen van de eigenaren. De scans zijn niet alle even goed van kwaliteit, de vorige scanner had bijvoorbeeld geen moiréreductie waardoor oude scans soms ontsierd worden door lelijke rasterpatronen. Waar mogelijk worden zulke plaatjes opnieuw gescand.

Van alle beelden zijn afdrucken of kopieën thematisch gerangschikt in albums die door bezoekers doorgebladerd kunnen worden. Originele oude afdrucken en Ansichtkaarten die voor verzamelaars waarde hebben zijn veilig opgeborgen en in de boeken zitten hiervan kopieën. Waardevol materiaal wordt niet speciaal verzameld, het gaat om de afbeelding. Wie iets specifiek zoekt kan dat via de database doen.

De beeldcollectie bevat veel materiaal over de omgeving, waaronder (historische) luchtfoto's, die tezamen met de kaarten en historische atlassen documenteren hoe het veen- en plassengebied in de loop der tijd is veranderd, wat interessant is voor onderzoek naar streekgeschiedenis.

Een ander zwaartepunt zijn de groepsfoto's. Enkele jaren geleden is de oudheidkamer begonnen systematisch oude klassenfoto's (van voor de Tweede Wereldoorlog) te verzamelen en beschrijven; daarvan hebben ze er nu zo'n 1000. Nel van der Bas legt uit hoe zij van elke groepsfoto een 'nummerfoto' maakt: een versie waar op alle personen een nummer is geplaatst, zodat ze gemakkelijk te benoemen zijn. Het computerprogramma verbindt de foto en de namenlijst, voor de map worden ze dan op één vel samengebracht. Voor klassenfoto's bezoekt de werkgroep bijvoorbeeld schoolreünies. Daar scannen ze ter plekke oude klassenfoto's, en leggen contact met mensen die informatie over foto's kunnen completeren. Naast schoolfoto's verzamelen ze ook groepsopnamen van sportclubs, zangverenigingen, evenementen en dergelijke.

Familiefoto's van een groepsgebeuren dat iets vertelt over familieverhoudingen -trouwerij, doop- worden ook in het archief opgenomen, net als familiefoto's die informatie leveren over bijvoorbeeld een ambacht, of een oud voertuig, of een gebouw. Het gemiddelde vakantiekiekie valt af, er wordt serieus gewerkt aan de fotocollectie en dat betekent ook dat niet alles kan worden opgenomen.

Het streekmuseum heeft een uitgebreide website, die zojuist vernieuwd is, met het oog op de viering van hun 25-jarig bestaan, maar de beeldbank zal daar niet in z'n geheel op komen te staan. Wel een aantal foto's die een indruk geven van de collectie en die zoveel mogelijk belangstellenden er toe moeten bewegen een bezoek aan het documentatiecentrum te brengen. Bezoekers zijn voor het museum immers van levensbelang, en bovendien is daar behalve foto's ook veel andere informatie die relevant is voor het complete verhaal. Zeer veel genealogische informatie bijvoorbeeld, met 150.000 namen in de computer en honderden complete stambomen digitaal of op papier, met reeksen banden met kopieën van doop-, trouw- en begrafenisgegevens uit Reeuwijk en omgeving, met genealogische handboeken en tijdschriften, publicaties over de geschiedenis van de streek en archiefmateriaal.

De hele collectie van de oudheidkamer, van nieuwsbrief tot rookgerei, is opgenomen in Adlib, dat voor hen bijzonder geschikt is omdat je er zowel museumobjecten als publicaties in kunt beschrijven. Voor de fotocollectie wordt echter een ander programma gebruikt, Fotobase, speciaal ontwikkeld voor historische verenigingen door Joop van der Meer. Het heeft snuffjes die voor hun werk onontbeerlijk zijn, zoals de koppeling van namenlijsten aan nummerfoto's. Ook is het mogelijk bij te houden welke foto's gebruikt zijn in de eigen publicaties, zodat je gemakkelijk een selectie van nieuwe plaatjes voor een tentoonstelling of een nieuw fotoboek kunt maken. Door een aparte genealogische module kun je van namen van de personen op foto's direct naar hun stamboom springen.

Het programma heeft een eenvoudige interface die je gemakkelijk kunt aanpassen, met onder andere een lang tekstveld, voor als je extra informatie over een foto wilt opnemen - iets wat bij historische verenigingen dikwijls speelt. De velden zijn gedefinieerd op basis van de 5 kernvragen: wie, wat, waar, Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen 47 waarom, wanneer? Voor sommige velden wordt de invoer gecontroleerd door keuzelijsten. De leden van de werkgroep kunnen elk op hun eigen computer gegevens invoeren, die worden dan via een export samengebracht op de centrale computer.

In Reeuwijk hebben ze de genealogiemodule niet geactiveerd, maar dat is alleen omdat ze de genealogische gegevens al in ProGen hebben staan. Nel van der Bas is een zeer enthousiaste gebruiker van FotoBase, niet in de laatste plaats vanwege de persoonlijke ondersteuning van de maker. Van der Meer woont tegenwoordig in Thailand maar onderhoudt via email het contact met de historische verenigingen die het programma gebruiken (rond de 15, vooral in Zuid-Holland). Als gebruiker van het eerste uur geeft Nel van der Bas regelmatig cursussen over FotoBase en heeft daarvoor zelf lesmateriaal gemaakt. Het Erfgoedhuis Zuid-Holland, dat de cursussen organiseert, werkt nu met Joop van der Meer aan een verbinding tussen FotoBase en het web, zodat gebruikers

binnen FotoBase plaatjes kunnen aanvinken voor publicatie die dan direct vanuit het programma op een gezamenlijke website worden geplaatst. Een aantal historische verenigingen doen mee met de tests. Nel van der Bas is wel benieuwd of de verenigingen en oudheidkamers inderdaad enthousiast hun foto's op een gedeeld platform zullen gaan presenteren.

Wat er uit Reeuwijk op komt te staan is nog niet besloten. Ze hebben in elk geval genoeg om uit te kiezen en verwachten ook geen problemen over rechten. Als mensen foto's aanbrenge, dan gaan ze ervan uit dat ze geen bezwaar hebben tegen (her)gebruik. Misschien, denkt Nel van der Bas, dat er nu met internet wat anders tegenaan gekeken wordt en het beter zou zijn expliciete afspraken te maken.

Voor gedrukte uitgaven gebruiken zij zelf de foto's niet veel: in de 'Reeuwijkse Reeks' werd historisch onderzoek gepubliceerd, maar na twintig deeltjes is de reeks beëindigd omdat er geen leden meer zijn die schrijven over de lokale geschiedenis. Het museum publiceert alleen nog een nieuwsbrief, om de ongeveer 500 donateurs te informeren. Beheer van het museum, genealogisch onderzoek, en het documentatiecentrum zijn nu de belangrijkste activiteiten. Ideaal zou zijn om van alle Reeuwijkers een foto in de collectie te hebben; gecombineerd met de genealogische gegevens is dan de hele geschiedenis van de inwoners gedocumenteerd. Of die foto's nog bestaan is natuurlijk maar de vraag, en het is ook lang niet altijd mogelijk personen met zekerheid te identificeren en te verbinden met de juiste naam in de genealogische bestanden -denk maar aan bijnamen, of verschillende versies van voornamen. Misschien is het wat hoog gegrepen, maar er komt nog steeds nieuwe informatie boven tafel en voorlopig blijven ze in die richting werken.

Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk

<http://www.streekmuseumreeuwijk.nl/>

gesprek met Nel van der Bas, beheerder beeldcollectie

opgericht 1984, 500 donateurs, 90 vrijwilligers

beeldcollectie: 5000 foto's, Ansichtkaarten en kopieën, alle gedigitaliseerd;
kaarten

Programma Fotobase:

<http://www.fotobase.vandermeer.sohosted.com/index.php>

3.14 Historische Vereniging Tweestromenland, Wijchen

Het werkterrein van de Historische Vereniging Tweestromenland strekt zich uit over het hele Land van Maas en Waal - 'van Heumen tot Dreumel', zoals Guus van Heck, coördinator van de werkgroep Topografisch Historische Atlas, het samenvat tijdens het gesprek in het documentatiecentrum. Zo'n 15 werkgroepen heeft de vereniging onder haar hoede uit de verschillende gemeenten in de regio (Wijchen, West Maas en Waal, Beuningen, Druten), en ook zijn ze geassocieerd met het Streekhistorisch Museum Tweestromenland in Beneden-Leeuwen. De vereniging zelf telt 700 leden, maar doordat ze voor een netwerk van lokale initiatieven optreedt zijn er uiteindelijk veel meer mensen bij betrokken. In het documentatiecentrum, in de kelder van het Wijchense gemeentehuis, staan langs de wanden rijen boeken, tijdschriften, en registers met doop, trouw en begrafenisgegevens. Een hele muur wordt ingenomen door ladekasten met bidprentjes, knipsels en microfiches. Achter een tussendeur, gebaart Van Heck, is nog een ruimte die volhangt met kostuums. De werkgroep 'Maas en Waalse Streekdracht en Mode' is erg actief en heeft in de loop der tijd een grote verzameling bijeengebracht. De kleding wordt regelmatig getoond bij evenementen, markten en braderieën, of tijdens bijeenkomsten van verenigingen of verzorgingshuizen.

De werkgroep Topografisch Historische Atlas werkt hier dinsdagmiddag aan het omvangrijke fotoarchief. Er zijn tussen de 15.000 en 20.000 afdrucken, zo'n 30.000 negatieven, rond de 1500 originelen van oude procedés (glasnegatieven met name), en 10.000 dia's, opgeborgen in een mooi hangstelsel met uitschuifbare roeden. Heel overzichtelijk, want de dia's werden veel gebruikt bij lezingen en presentaties. Tegenwoordig bijna uitsluitend op uitnodiging, voor verenigingsavonden, bij monumentendagen, of ter gelegenheid van een feestelijke gebeurtenis. Niet zo lang geleden bijvoorbeeld is er een speciale presentatie gemaakt voor het jubileum van een dominee die tientallen jaren in een plaats in de omgeving werkzaam was. Omdat er op verzoek al heel wat presentaties worden gegeven, organiseert Tweestromenland geen eigen fotoavonden voor de leden. Dat zou teveel worden.

Voor de presentaties is de vereniging nu aan het overschakelen naar digitaal, maar dat wil niet zeggen dat het hele archief al digitaal is. Van Heck heeft in 2002 een project opgestart voor de fotocollectie. Het doel was het beeldmateriaal toegankelijk te maken door het systematisch te beschrijven, en het te scannen voor raadpleging via de computer (zodat de originelen niet beschadigd worden). Er is een doortimmerd plan gemaakt dat voorziet in ordenen, beschrijven, scannen en verpakken, en verschillende fasen van het project zijn al doorlopen.

Sommige leden van de werkgroep hebben een cursus gevolgd bij Gelders Erfgoed, over hanteren van het materiaal en berging, en de nodige materialen zijn aangeschaft (handschoenen, karton, zuurvrije dozen, stabiele plastic mapjes). Doordat er in de provincie een project liep voor fotocollecties was er subsidie voor de aanschaf, wat het mogelijk maakte die investering te doen. Gelders Erfgoed is enkele malen langs geweest om onderdelen van het plan te

helpen uitwerken,. Op hun advies is besloten te scannen voor schermpresentatie en afdrucken op bescheiden formaat, in principe op 300 dpi, wat betekent dat je negatieven en dia's niet heel groot kunt afdrucken. Van Heck legt uit dat ze hierop uitkwamen omdat het efficiënter is voor een enkel geval een origineel opnieuw te scannen dan van de hele collectie grote bestanden te moeten beheren die je zelden nodig hebt. Ze hebben de originelen immers altijd bij de hand om op terug te vallen. Alle bestanden (JPEG's) worden drie keer opgeslagen, en de externe harde schijven rouleren zodat er steeds eentje op een andere locatie bewaard wordt, voor de veiligheid.

De ondersteuning van Gelders Erfgoed richtte zich speciaal op historische verenigingen en Van Heck vindt dat zij er veel aan gehad hebben. Ook bij het vaststellen van een model voor beschrijvingen en de keuze van software heeft Gelders Erfgoed geadviseerd. Uiteindelijk is gekozen voor Adlib, deels omdat het Streekmuseum er al mee werkt -wat handig is voor samenwerking en delen van ervaring. Met Adlib kun je bovendien uiteenlopende zaken beschrijven in hetzelfde systeem: museumobjecten, boeken, foto's - en dat is waar Tweestromenland naartoe wil, alles in één informatiesysteem. Ook de kostuums. En ook niet onbelangrijk: Adlib is een bijdetijds programma dat steeds doorontwikkeld wordt en goede aansluiting op het web levert. Dat biedt mogelijkheden voor de toekomst, als ze iets met het web zouden willen doen. Van Heck vond het belangrijk dat er een structurele oplossing kwam met een professioneel programma en goede ondersteuning. De investering was te verantwoorden omdat het programma niet alleen voor de foto's wordt gebruikt maar voor de hele collectie.

Ongeveer de helft van de foto's is inmiddels beschreven, en van alle dia's zitten de beschrijvingen in een database. Later dit jaar zal die worden geconverteerd om in Adlib te worden opgenomen. Voor het verzamelen van gegevens over de foto's doet de werkgroep dikwijls een beroep op oudere leden van wie sommigen -bijvoorbeeld vanwege hun beroep- de omgeving op hun duimpje kennen. Soms levert dat hele verhalen op, die zoveel mogelijk worden vastgelegd bij de foto. In principe wordt alles met trefwoorden ontsloten. Behalve voor lezingen worden de foto's gebruikt voor tentoonstellingen, waarbij regelmatig wordt samengewerkt met lokale groepen. Die verzamelen soms zelf ook foto's, en dan worden er digitale kopieën uitgewisseld en informatie over het beeldmateriaal. Tweestromenland levert ook vaak foto's voor publicaties van zusterverenigingen of tijdelijke werkgroepen die onderzoek doen naar lokale geschiedenis. Over veel plaatsen in het Land van Maas en Waal zijn inmiddels boeken gepubliceerd, waarbij Tweestromenland dikwijls als uitgever is opgetreden. Ook geven ze kleinere boekjes uit over specifieke onderwerpen waar individuele onderzoekers studie naar doen. Zulk onderzoek staat ook in het tijdschrift, dat vier keer per jaar verschijnt, meestal rond een thema, zoals de geschiedenis van een meubelfabriek en nu een reeks over de jeugdbeweging in Maas en Waal. Wat ook veel succes heeft is de publicatie van de 'toen en nu' foto door de Wijchense Omroep. Dat loopt al jaren, er zijn al meer dan 200 foto's aan de beurt geweest.

Al met al is er veel belangstelling voor de fotocollectie. Regelmatig wordt er om bepaalde foto's gevraagd, bijvoorbeeld van het ouderlijk huis. Afdrucken worden tegen betaling geleverd. Op de wekelijkse inloopmiddag komen ook

bezoekers voor de foto's, maar zelf op de computer zoeken kan nu helaas nog niet, daarvoor moet eerst het Adlib systeem werken.

Over internet zijn nog geen duidelijke gedachten. Een presentatie van een aantal foto's rond een thema lijkt voorlopig een betere optie dan een beeldbank met de complete collectie. Wat voor Van Heck in elk geval vaststaat is dat de beelden zo zullen moeten worden aangeboden dat ze niet te printen of te kopiëren zijn. Dat is een kwestie van beschermen van het materiaal van de vereniging. Ze willen hun materiaal best delen met geïnteresseerden en onderzoekers en helpen mensen graag bij het zoeken van foto's, dat is de taak van het documentatiecentrum. Meestal leveren ze ook om niet, of tegen kostprijs van de CD. Maar het is voor hen belangrijk te weten wat er met de foto's gebeurt, om misbruik te voorkomen, en commerciële exploitatie. Met degenen die foto's aan hen ter beschikking stellen wordt netjes afgesproken hoe ermee zal worden omgegaan, bij publicatie worden de rechten altijd vermeld. Dan zou het vreemd zijn alles op het web zomaar weg te geven.

De echte discussie hierover moet nog gevoerd worden, en over kwesties als commentaarfuncties en toevoegingen van gebruikers heeft Van Heck nu nog geen mening. Eerst op naar de volgende fase van het project: conversie en invoer van data in Adlib, zodat de zaak gaat draaien.

Historische Vereniging Tweestromenland <http://www.tweestromenland.com/>
gesprek met Guus van Heck, coördinator werkgroep Topografische Atlas
opgericht 1964, 700 leden
periodiek: *Tweestromenland* 4 x per jaar
beeldcollectie: 40.000-50.000 afdrucken, negatieven en dia's, deels digitaal

3.15 Oud Winschoten

Vanuit haar kantoor in Winschoten werkt Marianne Kruijswijk als streekarchivaris aan het project Cultuurhistorisch Centrum Oldambt. Dat is één van de initiatieven in Groningen om het lokale erfgoed een plek te geven in het geheel van de provincie. Het Oldambt in de noordoost hoek van Groningen omvat de gemeenten Bellingwedde, Reiderland, Scheemda en Winschoten. Het Cultuurhistorisch Centrum is opgezet om hun erfgoedmateriaal in een gezamenlijke virtuele studiezaal beschikbaar te stellen.

De kracht van het Cultuurhistorisch Centrum is volgens Marianne Kruijswijk dat het grootschaliger kan werken dan een individuele historische vereniging en tegelijkertijd de historische verenigingen kan ondersteunen. Door karakteristieken van de streek naar voren te halen hoopt men de belangstelling voor de geschiedenis te vergroten en aanknopingspunten te bieden voor de toeristische sector.

Om, zoals Kruijswijk zegt, mensen te leren kijken naar de omgeving zijn er ook educatieve projecten. Onlangs hebben scholieren zelf foto's gemaakt van hun favoriete Amsterdamse School gebouwen, in oost Groningen wel te verstaan, want daar is in de stijl van de Amsterdamse School het een en ander gebouwd. Behalve uitleg over de architectuur leerden ze de foto's te bewerken en er is een reizende tentoonstelling van gemaakt. Van een webalbum of een groep op Flickr is het niet gekomen, dat is misschien aardig voor een volgende keer.

Behalve het scholenproject is er een routeboek gemaakt voor de Amsterdamse School in Groningen, met een route voor het Oldambt en eentje voor de Veenkoloniën. In Winschoten heeft Kruijswijk met twee partijen te maken: de gemeente met hun archief, en de stichting Oud Winschoten die objecten uit de geschiedenis van Winschoten verzamelt. Met daarnaast een verzameling boeken over Winschoten en omstreken, en een collectie foto's en ansichtkaarten.

Over die beeldcollectie van Oud-Winschoten is niet zo veel vastgelegd. Het materiaal ligt deels in een archiefruimte van de gemeente Winschoten en deels thuis bij de bestuursleden die als beheerder optreden. Het is moeilijk in te schatten hoeveel foto's er zijn. Er wordt momenteel gewerkt aan een nadere omschrijving zodat er ook richtlijnen kunnen worden opgesteld voor het verzamelen. Er is geen beschrijvingssysteem en de foto's worden gewoon met de hand doorzocht als er iets gevonden moet worden. Tot nu toe worden ze vooral gebruikt voor het tijdschrift Oud Winschoten, daarvoor zoekt de redactie zelf geschikte illustraties uit.

Omdat men elkaar en de beeldcollectie goed kent is het eigenlijk geen probleem om op deze informele manier het materiaal te beheren. Maar mede geïnspireerd door het project Cultuurhistorisch Centrum Oldambt denkt het bestuur nu over een meer gestructureerde aanpak. Ook de provincie en de Groninger Archieven moedigen dat aan.

Een convenant over de openbaarheid van archieven in de provincie Groningen leidt ertoe dat er van alles wordt ondernomen om de toegankelijkheid te verbeteren.

In dat kader is in het voorjaar van 2009 de Beeldbank Groningen gelanceerd. Van de collectie van de gemeente Winschoten zijn inmiddels al aardig wat van de foto's beschreven, gescand en opgenomen in de beeldbank. Van de vrijwilligers die de foto's scannen en beschrijven zijn er enkele Winschotenaars in hart en nieren die erg veel kunnen thuisbrengen. Als het toch niet zomaar duidelijk is wordt er verder gezocht en gevraagd om de beschrijvingen te kunnen completeren.

Als een gemeente meedoet aan de beeldbank, dan kunnen de musea en historische verenigingen in die gemeente zonder verdere kosten ook deelnemen. Die optie wordt nu door Oud- Winschoten overwogen. Enkele verenigingen zijn hun voorgedaan, zoals die van Bedum en Leek waarmee een pilot voor de Beeldbank Groningen is uitgevoerd.

Mirjam de Jonge, coördinator van de beeldbank, vertelt dat het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven het als één van zijn taken ziet erfgoedorganisaties in de provincie te ondersteunen. Zij bouwen aan de 'Collectie Groningen' en geloven dat een gezamenlijke fotocollectie een meerwaarde zal hebben. Haar ervaring is dat dit de historische verenigingen en gemeenten die zij voor de beeldbank proberen te interesseren ook aanspreekt. Mits zij herkenbaar zijn op de site en hun foto's zelf kunnen beheren. Met de mogelijkheid eigen pagina's aan te maken voor de vereniging en volledige verantwoordelijkheid over plaatsen en beschrijven voldoet de Beeldbank Groningen aan die voorwaarden.

De Groninger Archieven hebben sinds jaar en dag contacten met de historische verenigingen en organiseren voor hen cursussen, bijvoorbeeld over materieel beheer en beschrijven van foto's. Mirjam de Jonge heeft ervaren dat van de Groninger Archieven verwacht wordt dat zij het voortouw nemen en dat men aanneemt dat zij verstand van zaken hebben. Bij gebrek aan andere grote archiefinstellingen in de provincie hebben alleen de Groninger Archieven een omvangrijke fotocollectie en dat is algemeen bekend. Al met al is het voor velen vanzelfsprekend, denkt De Jonge, dat zij als RHC de nieuwe beeldbank hebben opgezet.

Het initiatief voorziet in een behoefte omdat de meeste historische verenigingen nog niet veel gedaan hebben met hun foto's op het web. Mirjam de Jonge vraagt zich af of alle verenigingen wel een fotocollectie beheren. Zij heeft onderzoek gedaan waaruit bleek dat er vroeger met name in het westelijk deel van de provincie weinig fotografen actief waren. Daarom zou het kunnen dat een aantal historische verenigingen geen grote fotocollecties hebben en niet de urgentie voelen een eigen beeldbank te beginnen. Wat niet wegneemt dat er verspreid over de historische genootschappen, gemeenten en lokale musea genoeg bijzonder materiaal zal zijn dat waardevol is voor de Beeldbank Groningen. De komende periode zal in het teken staan van vullen van de beeldbank, door samenwerking met geïnteresseerde gemeenten en verenigingen. Nu al is er redelijk wat belangstelling voor het materiaal op de site, met een constante 100 bezoekers per dag en regelmatig (serieuze) reacties op de geplaatste foto's. De plannen voor verschillende manieren van presenteren, bijvoorbeeld rond thema's, zweven al wel in de lucht, maar aan de uitvoering zal pas worden gewerkt als zich meer deelnemers hebben aangesloten.

Cultuurhistorisch Centrum Oldambt <http://www.historischcentrumoldambt.nl/>
gesprek met Marianne Kruijswijk, streekarchivaris
gestart 2009
Stichting Oud-Winschoten <http://www.realsite.nl/oudwinschoten/>
opgericht 1977
periodiek: Oud Winschoten, 2 x per jaar
Beeldbank Groningen <http://beeldbank-groningen.pictura-dp.nl/>
gesprek met Mirjam de Jonge, Conservator afd. Nieuwe Media, Beeld en Geluid
gestart april 2009
100.000 beelden
16 deelnemers (gemeenten, archieven, cultuurhistorische centra, musea, waterschappen)

3.16 Historische Vereniging Wormerveer

Wormerveer is één van de plaatsen in het oudste industriegebied van Europa, de Zaanstreek. Veel industrieel erfgoed dus, waarvoor de Vereniging Zaan Erfgoed zich inzet, door acties voor stijlvolle herbestemming, bijvoorbeeld voor de koekfabriek van Verkade. Ook de Historische Vereniging Wormerveer maakt zich sterk voor behoud van monumenten, en dat is geen overbodige luxe want er ontsnapt nog wel eens iets aan de aandacht van de gemeente (Zaanstad). Om bezoekers wat te laten ervaren van de industriële geschiedenis heeft de Historische Vereniging een fietsroute langs de fabrieken aan de Zaan uitgezet.

Het is één van de vele activiteiten van de vereniging waar Roy Hartsuiker, die zich bezighoudt met het opzetten van de website en de beeldbank, over vertelt. Het werkgebied van de vereniging omvat Wormerveer en West-Knollendam, en dan zo ongeveer alles wat met de geschiedenis van het gebied te maken heeft - behalve archeologie want daar is een andere vereniging mee bezig in de Zaanstreek. Er is bijvoorbeeld een speciale werkgroep voor de oude begraafplaats in Wormerveer, die dreigde te verdwijnen. Met de gemeente is toen overeengekomen dat de vereniging de begraafplaats zou opknappen terwijl de gemeente zorgt voor onderhoud van het groen. Alles over de begraafplaats en wie er begraven liggen is geïnventariseerd en wordt gebruikt voor genealogisch onderzoek. Op deze manier is er een plek vol geschiedenis bewaard en de gegevens gedocumenteerd.

De vereniging heeft een flinke verzameling foto's (ruim 15.000). De oudste zijn zo'n 100 jaar oud en de collectie bevat over specifieke onderwerpen veel materiaal. Een compleet archief van een voetbalvereniging is bijvoorbeeld opgenomen. Veel foto's hebben zij van leden gekregen, onder andere van Piet Bruin, die zelf enkele boekjes met oude foto's heeft samengesteld. In negen van de tien gevallen krijgen ze de originele foto.

Toen Wormerveer met omliggende plaatsen werd samengevoegd tot de gemeente Zaanstad is het archief van de oude gemeente Wormerveer naar het gemeentearchief Zaanstad verhuisd. Daarin zitten vooral afbeeldingen van gebeurtenissen -opening, vieringen, bijeenkomsten. Bij de Historische Vereniging Wormerveer vinden de beschrijvingen van de foto's die door Zaanstad beheerd worden niet geweldig en hebben wel eens aangeboden ze te helpen verbeteren, maar daar had het gemeentearchief geen interesse in. De vereniging gebruikt (tegen vergoeding, en met vermelding van herkomst) wel eens afbeeldingen uit het gemeentearchief van Zaanstad (en dat van Amsterdam), als ze zelf niet de juiste foto hebben.

De foto's worden veel gebruikt voor publicaties: een periodiek, *Wormerveer Weleer*, een nieuwsbrief voor de leden, en regelmatig een boekje rond een bepaald thema. Enkele malen per jaar organiseert de vereniging een tentoonstelling rond een thema waarvoor ook royaal uit de fotocollectie geput wordt. Tegenwoordig worden daar ook oude films vertoond, die krijgen ze nu steeds vaker aangeboden.

De activiteiten brengen mensen dikwijls op het idee ook materiaal te doneren.

Omgekeerd ondersteunen de foto's ook het verzamelen van verhalen gesproken geschiedenis. Zo hebben leden van de werkgroep geschiedenis wel eens in een verzorgingshuis een mini-tentoonstelling met wat voorwerpen, tekeningen en foto's opgezet die betrekking hebben op een oude smederij in Wormerveer. Die riepen bij mensen herinneringen op waarover zij onderling spraken, en toen de werkgroep een paar dagen later langskwam konden zij veel verhalen vastleggen. En natuurlijk komen en dan ook weer nieuwe foto's boven tafel, en nieuwe informatie over wat en wie op de foto's staan.

Hartsuiker licht toe wat de vereniging voor ogen staat met de nieuwe beeldbank. Foto's hebben daar in elk geval een plaats om ontbrekende gegevens te verzamelen. Er is al een database aangelegd voor de beschrijvingen en het scannen van beelden is in volle gang. Ongeveer 90% van de beelden is beschreven, 5% wordt bewerkt en van 5% is helemaal niets bekend. Een eerste wens is dan ook om op de site zoekplaatjes te zetten, plaatjes waarover niet veel bekend is maar waarover iemand misschien nog iets weet. Ze overwegen een frequentie van één foto per maand. De commentaren zullen vóór plaatsing bekeken worden zodat er geen onzin op de site komt te staan.

Een mogelijkheid commentaren te geven komt er bij alle foto's. Het is de bedoeling uiteindelijk het complete archief via de website beschikbaar te hebben. De beelden zijn voorzien van een watermerk. Wie een foto wil gebruiken kan toestemming vragen, en krijgt dan (tegen betaling) een bestand zonder watermerk. Behalve een zoekfunctie komt er ook een indeling in rubrieken.

Hartsuiker is niet overtuigd van de meerwaarde van een gezamenlijke beeldbank als Beeldbank Noord-Holland. Voor de vindbaarheid levert het niets op, de foto's over Wormerveer worden door Google niet sneller gevonden als ze in de Beeldbank Noord-Holland staan. Mensen die iets zoeken over de geschiedenis van Wormerveer komen wél snel op de website van de vereniging, en vinden dan vanzelf ook de foto's. Dat is één van de argumenten om een eigen beeldbank te verkiezen.

Maar ook de ervaringen met het gebruik van de Beeldbank Noord-Holland moedigen niet aan tot deelname. Hartsuiker vindt de invoer voor deelnemende verenigingen niet handig geregeld, het werkt niet prettig. Je kunt niet thematisch ordenen, dus een presentatie rond een bepaald thema kan een vereniging ook niet maken. En een groot bezwaar blijft dat je de gegevens twee keer moet invoeren en bijhouden, want je hebt als vereniging toch ook een eigen database/beheersysteem. Het zou toch eigenlijk zo moeten zijn dat de gegevens tussen beide systemen gesynchroniseerd worden zonder dubbel werk. Voorlopig zien ze in Wormerveer meer in samenwerking met zusterverenigingen in de Zaanstreek -Assendelft, Westzaan, Koog-Zaandijk, Krommenie- voor concrete projecten. Er komen in al die verenigingen soortgelijke onderwerpen aan bod, verbonden met de geschiedenis van de Zaanstreek, en daardoor ligt samenwerking voor de hand. Nu informeren ze elkaar over plannen voor exposities en evenementen en lenen elkaar materiaal uit. Die zusterverenigingen zijn ook de meest logische partners om op het web samen iets te doen, wie weet dat het er ooit van komt. Voorlopig zullen ze in Wormerveer eerst hun eigen website moeten afmaken, en daar zit nog genoeg werk aan vast.

Historische Vereniging Wormerveer <http://www.historisch-wormerveer.nl/>

gesprek met Roy Hartsuiker, verantwoordelijk voor beheer website
opgericht 2002, 900 leden
periodiek *Wormerveer Weleer*, 3 x per jaar, mededelingenblad *Nieuwsbrief
HVV*, 3 x per jaar
beeldcollectie: 15.000 foto's, grotendeels digitaal
58 Vroeger is van ons - beeldcollecties bij historische verenigingen

COLOFON

Vroeger is van Ons

Gesprekken over beeldcollecties bij historische verenigingen

Aan de publicatie hebben meegewerkt:

Reinier Deinum

Janneke Grooten

Frans Hoving

Yola de Lusetet

Annelies van Nispen

Ma Oeh Pe

Op deze tekst is de Creative Commons Naamsvermelding – Niet-commercieel-Geen Afgeleide werken 3.0 Nederland License van toepassing. Zie de gebruiksvoorwaarden op: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>